

Soós Mihály

„Z”: egy megfigyelés története**Előkészületek az MHBK vezetőjének, Zákó Andrásnak erőszakos hazahozatalára**

Egy hónappal a forradalom leverését követően, 1956. december 2. és 5. között a Magyar Szocialista Munkáspárt Ideiglenes Központi Bizottsága (MSZMP IKB) folytatólagos ülést tartott, ahol értékelte október eseményeit és az azokhoz vezető utat is. Az MSZMP IKB határozatában megnevezte a belföldi és külföldi erőknél azon csoportjait, amelyeket felelősnek tartott az „ellenforradalom” kiirtásában és az azt követő eseményekben. Ezek a következők voltak: az úgynevezett „Rákosi–Gerő klikk”, a pártellenzék Nagy Imre által vezetett szárnya, a „Horthy-fasiszta és a magyar kapitalista-földesúri ellenforradalom” hazai, illetve Nyugat-Németországban gyülekező erői és a „nemzetközi imperializmus”.¹ A párthatározat egyértelmű iránymutatást és értékelési sémát jelentett nemcsak a párt és a kormányzervek, hanem a társadalom számára is. Az állambiztonsági szervek mindennapos munkáját ugyancsak alapvetően befolyásolta a fenti határozat, hiszen megjelölte azokat a társadalmi csoportokat, amelyekkel szemben az állam és a rendszer védelmét el kellett látniuk. Témánk szempontjából kiemelten fontos az állambiztonsági szerveknek a „nemzetközi imperializmus” nyugaton élő magyar szövetségeseivel, a volt katonatisztekkel, csendőrökkel és „Horthy-fasisztákkal” szembeni fellépése. Már az 1956. decemberi irányvonal érhető tetten Mészáros Józsefnek, a Belügyminisztérium (BM) Politikai Nyomozó Főosztály II. Osztály őrnagyának 1957. január 31-én keletkezett javaslatában, melyben arról ír, hogy az állambiztonsági szervek rendelkezésére álló adatok alapján, az „1956. október 23-án kitört ellenforradalmi fegyveres felkelés előkészítésében és kiirtásában vezető szerepet játszottak az imperialista erők által irányított, fasiszta emigrációs szervezetek.”² Mindebből pedig következik, hogy talán még az addigiaknál is határozottabban kívántak fellépni az emigrációs szervezetekkel, különösen a szerintük a forradalom előkészítésében kiemelkedő szerepet betöltött és a nyugat-európai országokban igen aktívan működő Magyar Harcosok Bajtársi Közösségével (MHBK) szemben. Az MHBK szervezése az 1946-ban megalakult, Kisbarnaki Farkas Ferenc volt vezérezredes által vezetett Magyar Szabadság Mozgalom keretén belül indult meg és meghatározó szerepük volt benne az egykori Kopjás Mozgalom nyugatra menekült tagjainak. Kezdetben Korponay Miklós volt vezérkari százados tevékenysége volt a legfontosabb, mert ő kezdte el az agitációs munkát a volt vezérkari tisztek között egy, a különböző emigráns csoportokat egyesítő katonai szervezet megteremtéséért. Kétéves szervezőmunka után, 1948 végére, 1949 elejére létrejött az MHBK, melynek tényleges vezetését, Kisbarnaki Farkas Ferencet is háttérbe szorítva, Korponaytól fokozatosan Zákó András vette át. Az MHBK Magyar Népköztársasággal szembeni ellenséges tevékenysége – a fenti javaslatban megfogalmazottak szerint – a forradalom ideje alatt és az azt követő időszakban is folytatódott, hiszen „az októberi események időszakában nagy számban dobott át Hazánk területére fegyveres terroristákat” illetve „jelenleg is nagyszámú fasiszta emigráns diverziós kiképzését végzi Hazánkba való bevetésük érdekében.”³

Az MHBK elleni akciók egyik legfontosabbika az a kísérlet volt, amely Zákó Andrásnak, a szervezet vezetőjének erőszakos hazahozatalára irányult. Ennek konkrét előkészítése közvetlenül az 1956-os forradalom bukása után kezdődött, de az ismert források tanúsága szerint már jóval a forradalmat megelőzően megszületett Zákó András erőszakos hazahozatalának a terve. 1955. március 7. és 1955. március 12. között a Szovjetunió Államvédelmi Bizottságának meghívására a népi demokratikus országok állambiztonsági szerveinek képviselői közös értekezletet tartottak Moszkvában.⁴ Ezen Ivan Alekszandrovics Szerov, a Szovjet Államvédelmi Bizottság elnöke egy öt pontból álló napirendi javaslatot terjesztett elő, amelyet az értekezlet elfogadott. A napirendi pontok a következők voltak: „1. A részt vevő államok hírszerző szervei erőfeszítéseinek egyesítése a fő ellenség, az USA és Anglia ellen, valamint az állambiztonsági szervek ezzel kapcsolatos feladatai. 2. A hírszerző szervek munkájában követendő fő irányok

meghatározása minden ország számára. 3. Együttes intézkedések végrehajtásának megtárgyalása a fő agresszív államok ellen. 4. Hírszerző információk és adatok kicserélése a demokratikus tábor országai ellen irányuló ellenséges tervekről és aknamunkáról. 5. Koordinálás és kölcsönös segítségnyújtás a rádióelhárítás és az operatív technika terén.”⁵ Az első pont közös megtárgyalása után a második napirendi pontot minden delegáció külön-külön tárgyalta meg a szovjet hírszerző csoportfőnökség vezetőivel. Ennek során a magyar BM hírszerző szervének munkájára vonatkozóan többek között azt fogadták el, hogy „aktívan fel kell deríteni azokat a reakciós, fasiszta emigráns szervezeteket, amelyeket a fent említett [amerikai és angol – S. M.] hírszerző szervezetek a szocialista tábor országai ellen felhasználnak.”⁶ A harmadik napirendi pontot újra együttes értekezleten tárgyalták a delegációk, s a tennivalók között többek között felsorolták az emigráció bomlasztásának és vezetői kompromittálásának feladatát is. Végül ezt konkretizálva, a szükséges aktív intézkedések között említették, hogy „az MHBK fasiszta magyar emigrációs szervezet vezetőjének, Zákó Andrásnak kiemelésére és erőszakos úton való hazahozatalára irányuló intézkedéseket meg kell gyorsítani.”⁷ Ebből logikusan következik, hogy 1955 tavaszára a magyar államvédelem szervei már – a forrásokból pontosan nem kikövetkeztethető idő óta – foglalkoztak Zákó András hazahozatalának a tervével.

Zákó, vagy ahogy célszemélyként egyik fedőnéven hívták, „Huber”⁸ erőszakos úton történő „kiemelésére” 1956 végén, 1957 elején egy három főből álló ügynöki csoportot hoztak létre. Mészáros őrnagy az akció végrehajtása előtt két fontos feladatot látott megoldandónak. Ezek közül az első „Huber” hozzávetőlegesen pontos tartózkodási helyének a felderítése volt. A javaslatból kiderül, hogy ezzel kapcsolatban már 1956. december 10. óta tettek lépéseket. A második feladatot pedig, az első sikeres elvégzése után, „Huber mozgásának, lakáskörülményeinek és a kiemelés végrehajtása lehetőségeinek aprólékos felderítése és tanulmányozása” képezte.⁹ Ez utóbbi eléréséhez arra kért engedélyt Mészáros József őrnagy, hogy a „Rónai” fedőnevű ügynököt, a 3 fős csoport egyik tagját Ausztriába küldhesse. 1957. február 1-jén kelt újabb javaslatában Mészáros – ismertetve „Rónai” rövid életrajzát – úgy fogalmazott, hogy az ügynököt „megfelelő igazolványokkal ellátva, kb. 10–14 napi időtartamra javasolom illegálisan Ausztriába küldeni, hogy rajta keresztül a Huber-féle akció lebonyolításához szükséges adatokat beszerezzük.” Felettese, Móró István alezredes a javaslattal egyetértett, végrehajtását engedélyezte.¹⁰

Az akció célszemélye, Zákó András 1898. március 23-án született Brassóban.¹¹ Katonai tanulmányait 1912-ben kezdte a nagyváradi honvéd hadapródiskolában. Ennek elvégzése után, 1916 augusztusában tisztté avatták, zászlósi rendfokozatot kapott. Részt vett az I. világháborúban, 1917-ig a 24. brassói székely gyalogezredben, majd a 38. rohamzászlóalj kötelékében harcolt. A fronton tanúsított hősiességéért megkapta a tisztí ezüst vitézségi érmét. A háború után 1922 januárjában Romániába telepítették hírszerzői feladatokkal. 1923 elején tevékenységére felfigyelt a román elhárítás, s alig több mint egy évvel később, 1924. március 24-én a brassói vasútállomáson letartóztatták. Hat év börtönre ítélték, fogolycserével sikerült szabadulnia 1928 szeptemberében. Magyarországra való visszakerülése után századossá nevezték ki, és elvégezhette a katonai akadémiát. Katonai karrierje az 1930-as években töretlenül ívelt felfelé. 1940 októberétől 1942. május 1-ig a hadiakadémián a hadműveleti vezérkari szolgálat tantárgyat oktatta, 1942 áprilisától már ezredesi rangban. Ezt követően 1943. október 1-ig a VI. hadtest vezérkari főnöke, majd 1944. október 16-ig a 27. székely könnyű hadosztály parancsnoka volt. A nyilas puccs után a Honvéd Vezérkari Főnök 2. Osztályának és az Államvédelmi Központnak vezérőrnagyi rangú vezetője lett. 1945 májusában amerikai fogságba került, ahonnan még ez év során kiszabadult. Zákó ettől kezdve – az 1946–47-es illegális magyarországi tartózkodásának időszakától eltekintve – Ausztriában és az NSZK-ban élt. Az emigrációban az antikommunista érzelmű volt honvéd és csendőrtisztek egyik fő szervezőjeként tevékenykedett. Mint az MHBK vezetője együttműködött a francia, az angolszász és a német titkosszolgálatokkal, emigráns tisztekből egységeket állított fel, és saját szervezésben offenzív felderítést folytatott Magyarország ellen. A magyar hírszerzés kiemelten foglalkozott vele. „Weszely Péter”-t, további fedőnevein „Dunai Lajos”-t, illetve „Tiszai Miklós”-t 1950-ben építették

be Zákó közvetlen környezetébe.¹² Mint egy későbbi jelentés megállapította, „1950-től kezdve az MHBK központi hírszerző szervében, majd 1951-től az MHBK bécsi támpontjának vezetőjeként dolgozott. Dunain keresztül bonyolította le az MHBK központja a Magyarország felé történő ügynökök Magyarországra dobását [sic!], illetve visszaérkezésükkor azok kikérdezését.”¹³ Tevékenysége tömeges lebukást eredményezett az MHBK ügynökeinek körében 1951 őszeig.

„Weszely Péter” kivonása után az MHBK kémtevékenysége visszaesett, de nem szűnt meg teljesen. Miután a francia hírszerzéstől addig kapott anyagi támogatás – a lebukások, a botrányok, s az MHBK franciákkal való kapcsolatának Zákó általi leleplezése miatt – a töredékekre zsugorodott, más államok hírszerző szerveivel próbáltak meg intenzívebb viszonyt ápolni. Ám az MHBK történetének 1952. előtti, nagyon aktív felderítő tevékenységgel jellemezhető időszaka többé nem tért vissza. Zákó András az 1956-os forradalom eseményeire sem volt felkészülve. 1956 októberében ugyan Bécsbe települt, de önálló akcióra nem vállalkozott, s november 9-e után visszatért Münchenbe. 1956 után az állambiztonsági szervek Zákó ellen folytatott munkája ennek ellenére újult erővel folytatódott, mert – ahogy már arról korábban szó volt – őt és emigráns társait tartották a fő felelősök egyik csoportjának, akiknek döntő szerepük volt a forradalom megszervezésében. Ezért tervezték Zákó András „kiemelését”, azaz elrablását és Magyarországra való átcsempészését. Ez az akció azonban nem valósult meg, mivel az állambiztonsági szervek a magyar határtól messze élő „célszemély” Ausztria egész területén, titokban való keresztülzállítását túlzottan kockázatosnak tartották.

A másik főszereplő, „Rónai”¹⁴ fedőnevű ügynök, 1912-ben született Budapesten.¹⁵ Értelmiségi szülőktől származott, apja mérnök, édesanyja főkönyvelő volt. Iskolai tanulmányait két év kereskedelmi elvégzése után megszakította. Szabó tanulónak állt, de ezt a szakmát sem sajátította el, a '30-as években kereskedelmi ügynöki-tisztviselői munkákat vállalt. „Rónai” jellemrajzához szorosan hozzátartozik, hogy már 1932-től bűnözői életmódot folytatott. Ebben az évben követte el első betörését, amiért egy év börtönre ítélték. Ezt követően 1942-ig még többször követett el betöréses lopást és rablást, összesen mintegy hét év börtönbüntetést szenvedve ezekért a bűncselekményeiért. 1942-ben katonai szolgálatra vonult be, s 1944-ig szakaszvezetői rendfokozatot ért el. 1944 októberében nyugatra irányított alakulatától megszökött, így fogságba nem került. 1945 után többféle munkát végzett. Volt tisztviselő, játékkészítő kisiparos, papírkereskedő, biztosítási üzletkötő, a Pannónia Bár vezetője, végül 1955-től a Ganz Hajógyár diszpécserként dolgozott. 1956-ban magánéletének bonyodalmai és egyre erősödő anyagi gondjai miatt ismét a bűnözés útjára lépett. Közel egy év alatt tizenkét betörést követett el, amiért 1956 szeptemberében hét és fél év börtönre ítélték. A forradalom alatt kiszabadult, s noha lehetősége lett volna elhagyni az országot, a családjához tért haza.

„Rónai” 1947-től volt informátora a Budapesti Rendőr-főkapitányság bűnügyi osztályának, tevékenységével több bűnszövetkezet felszámolásához is hozzájárult. 1955 tavaszától az államvédelmi szervek foglalkoztatták, s hírszerző kiképzésben is részesítették. Egy héttel a forradalom bukása után, 1956. november 11-én már újra kapcsolatban állt a politikai rendőrséggel, s Mészáros József őrnagy véleménye szerint „szellemi és fizikai adottságai, operatív képzettsége, hazánkhoz, családjához való ragaszkodása és az államvédelmi szervekhez való jó viszonya”¹⁶ alkalmassá tették arra, hogy külföldön operatív akcióban felhasználják.

„Rónai” 1957. március 18-án kapta Zákó Andrással kapcsolatos megbízását.¹⁷ A négyoldalas, hivatalos megbízás szövegéből kiderül, hogy az állambiztonsági szervek véleménye egyértelműen pozitív volt az ügynökről, személyének megítélésében a korábban elkövetett köztörvényes bűncselekményei keveset nyomtak a latba. Miként megfogalmazták, „...eltekintve ismert cselekményeitől – haladó szellemű, bátor, népünkért minden áldozatra kész, jó hazafinak ismertük meg.”¹⁸ Ennek megfelelően hozzájárultak büntetésének megszakításához is, hogy „...hazánk védelme érdekében végzett kiemelkedő szolgálataival jóvátehesse a korábban elkövetett tetteit...”¹⁹

„Rónai” feladatát az Ausztriába való illegális átjutás, a 8–10 napos felderítő munka, majd a szintén illegális úton való hazatérés képezte. Ennek megfelelően alapos eligazításban részesült a határátlépés helyével, idejével, módjával, Ausztriában

követendő általános magatartásával kapcsolatban, majd a célszemély, a korábban „Huber” néven szereplő, itt „Z”-ként említett Zákó mozgásának, lakhelyének, környezetének tanulmányozására hívták fel a figyelmét. Kioktatták arról is, hogyan tartsa ausztriai tartózkodása alatt a kapcsolatot a megbízóival, és teljes, ún. legendát építettek fel számára arra az esetre, ha valami oknál fogva az osztrák hatóságok őrizetébe kerülne. A megbízói általános magatartási szabályokat is előírtak az ügynök számára, nyomatékosítva benne azt az elvárást, hogy a magyarországi állambiztonsági szervekkel való kapcsolatáról soha nem beszélhet. Ha külföldön valaki ezzel vádolná – a kapcsolat teljes titkossága miatt – tekintse ezt provokációnak, az ellenséges elhárító szervek taktikai fogásának. Végül a feladat elvégzéséhez szükséges anyagiakról is rendelkeztek, valamint az ügynök távollétének idejére gondoskodtak családjá megélhetési költségeiről is.

„Rónai” 1957. március 21-től 1957. április 5-ig tartózkodott Ausztriában. Alapos felderítő munkát végzett, amelyről 1957. április 10-én egy hatoldalal (1. sz. dokumentum), majd 1957. április 12-én egy 23 oldalas jelentést írt. (2. sz. dokumentum). Igazolva Mészáros József őrnagynak operatív képességeiről alkotott kedvező véleményét, e terjedelmes beszámolókon kívül még néhány rövidebb jelentést, illetve javaslatot fogalmazott meg útjának tapasztalatairól. 1957. április 16-án „»Z személynek« erőszakos úton a Népköztársaságunk területére való szállítására” tesz javaslatot. (3. sz. dokumentum) Április 18-i jelentésében pedig hasznos tanácsokat ad az Ausztriában tartózkodó, ott felderítést végző ügynökök számára, valamint jellemzi Solbad Hall²⁰ és Absam településeket, illetve pár sorban Zákót is. (4. sz. dokumentum) 1957. április 19-én kiegészítette az egy héttel korábban megfogalmazottakat, röviden tájékoztatva megbízóit, miképpen derítette ki, hogy Zákó András Solbad Hall postáján fiókkal rendelkezik. Végül az 1957. május 10-én rögzített javaslatában Zákó András „mozgásának” felderítéséhez szolgáltatott az állambiztonsági szervek részére megfontolandó szempontokat. (5. sz. dokumentum)²¹

„Rónai” további sorsáról kevés információk van, azt azonban biztosan tudjuk, hogy 1957 után még hosszú évekig együttműködött a magyar állambiztonsági szervekkel, ám 1963-ban kivonta magát az addig folytatott szolgálat alól. Ezt bizonyítja, Tóth Miklósnak, a BM Budapesti Rendőr-főkapitányság VII. kerületi rendőrkapitánysága századosának a jelentése. Tóth a már disszidált „Rónai”, volt budapesti lakos ügyéről írt jelentést 1964. április 14-én. Értesülései alapján arról számolt be, hogy „Rónai” felesége és környezete 1958. és 1963. között úgy tudta, hogy a volt ügynök az „Atomkutató” dolgozójaként legálisan tartózkodott Bécsben, s emiatt kapta itthon tartózkodó családjá havi rendszerességgel a fizetését „Kőrösi nevezetű elvtárs” közreműködésével. A jelentésből az is kiderül, hogy „Rónai” 1963 januárjában hazatért Magyarországra a családjához, s nekik több ízben arról panaszkodott, hogy 2500 Ft-os külföldi fizetéséhez képest itthon csupán 1600 Ft-ot kap, ami saját és családjá fenntartásához kevés. 1963 őszén aztán újra külföldre távozott. Úti céljának ezúttal Csehszlovákiát jelölte meg, ám ennek ellenére még elutazásának estéjén ismét Bécsből táviratozott haza. A táviratban közölte családjával, hogy eredeti úti célját megváltoztatva megint Ausztriába ment. Ezt követően folyamatos levelezési kapcsolatban állt feleségével, akit időnként 70 dolláros pénzküldeményrel támogatott. Tóth Miklós százados, aki egy jogellenesen külföldre távozott személy ügyében volt köteles információkat gyűjteni és azokat egy jelentésben összefoglalni, természetesen nem tudhatta, hogy „Rónai” már hosszú ideje az állambiztonsági szervek ügynöke volt. Azt azonban szükségesnek látta, hogy tisztázza a disszidált személy munkahelyére és munkakörülményeire vonatkozó, kétséges valóságtartalmú állításokat. Éppen ezért a „Rónai” feleségétől kapott telefonszámon felhívta „Kőrösi elvtársat”, akiről kiderült, hogy valójában Major²² rendőr százados. Major sejtette Tóth Miklóssal, hogy akinek az ügyében eljár, az beszervezett hálózati személy volt, de egyben azt is, hogy vele a kapcsolat 1963-ban megszűnt.²³ Ezekhez képest „Rónai” 1966-ban kiállított operatív nyilvántartó kartonja már nem szolgál új információkkal, hiszen arról mindössze annyi derül ki, hogy az ott feltüntetett személy 1963-ban ismeretlen körülmények között Ausztriába távozott, s attól kezdve jogellenesen külföldön tartózkodik.²⁴ A magyar állambiztonsági szervek az akció lehetséges kockázatai ellenére még az '50-es évek legvégén, sőt az 1960-as évek első felében is komoly

érdeklődést tanúsítottak Zákó személye iránt. Minden eszközzel le akarták járni, de nem mondtak le erőszakos úton való hazahozataláról sem. Ettől a tervüktől később csak azért álltak el, mert 1964-től Zákó András olyan súlyos szívbajban szenvedett, amely más szervi betegségei mellett, 1968-ban bekövetkezett halálának is okozója lett.

Dokumentumok

1. „Rónai” fedőnevű ügynök jelentése Ausztriába történt illegális kiutazásának, illetve visszatérésének a körülményeiről, 1957. április 10.

Politikai Nyomozó Főosztály
II. Osztály

Szigorúan titkos!
Tárgy: „Rónai” beszámolója

Jelentés Ausztriába történt illegális kiutazásomról és visszatérésemről

A Magyar Népköztársaság felderítő szervének megbízásából 1957. március hó 21-én éjjel 24 órakor Ágfalva térségében átléptem a határt azzal a feladattal, hogy a legrövidebb idő alatt utazzam Innsbruck mellett fekvő Absam községbe és ott „Z” személy tartózkodásáról, lakásáról, mozgási körülményeiről és környezetéről igyekezzek pontos adatokat szerezni, mely adatoknak birtokában megállapítható legyen, hogy „Z” személyt erőszakos úton, milyen módon lehet a Magyar Népköztársaság területére szállítani.

Az ágfalvi határsávnál a mattersburgi²⁵ és a wienesi²⁶ vasútállomások szemaforjait kaptam meg, mint haladási iránypontot. Az iránypontokat pontosan betartottam. Áthaladásom teljesen zavartalan volt, kivéve a terepet, amely tekintve, hogy addig előttem teljesen ismeretlen volt és úgyszintén légvonalban árkon, patakon és földeken keresztül haladtam a megadott szemafor irányába a viaduktig, majd onnan egy szélesebb patakon átgázolva a wienesi vasútállomás épületét megkerülve a vasúti töltés mellett egészen Sauerbrunn²⁷ vasútállomásig. Ezen az útvonalon erősen sáros lettem, ami reggel a viláosságban problémát jelentett, mivel minden feltűnés veszélyt jelentett számomra. A feltűnést úgy kerültem el, hogy reggel 5 órára értem Sauerbrunn vasútállomásra, ahonnan 6 óra 5 perckor indult az első vonat Bécs felé. Az 1 óra 5 perces időmet felhasználtam arra, hogy az állomásépület hátsó részén talált, vízzel telt teknőben magamat, a nadrágomat és a cipőmet a lehetőségig megtisztítottam, úgy fedezve magamat, hogy engem senki ne lásson. Nem is látott senki. 6 órakor az állomás pénztáránál jegyet váltottam Bécsig. 6 óra 5 perckor Sauerbrunnban vonatra szálltam. A vonatra felszállt kettő csendőr is, akik valószínűleg sauerbrunni lakosok és Wiener Neustadtig²⁸ utaztak, valószínűleg szolgálati helyükre. Én az állomás WC-jéből figyeltem a felszállókat, és közvetlen indulás előtt egy másik vagonba szálltam, mint a csendőrök. A 6 óra 5 perces vonat közvetlenül megy Bécsig, a többi vonatokról Wiener Neustadtban át kell szállni. Reggel 8 óra néhány perckor értem Bécsbe a Südbahnhofra. Sauerbrunnról Bécsig semmiféle ellenőrzés nem történt, a kalauz kezelte a jegyeket és Bécsig az utazás zavarmentes volt. Senki figyelmét személyemmel kapcsolatosan nem keltettem fel.

A Südbahnhofon nem tapasztaltam ellenőrzést, csak az alsó előcsarnokban láttam egyetlen rendőrt, akinek a figyelmét igyekeztem kikerülni és így kijutottam az állomás épületéből. A Südbahnhof állomással szembeni városrészben azonnal vásároltam magamnak sárkefét, cipőkefét, cipőkrémet és egy csendes háznak az emeletén igyekeztem a kabátomról, a nadrágomról és a cipőmről a még megmaradt és feltűnő sárt eltávolítani. A cipőmet egyébként alaposan megette a sár. Ezek után egy üzletben, ott közelben vásároltam magamnak egy másik pár cipőt, egy kordbársony nadrágot és egy felöltőt. Így átöltözve már egyáltalán nem látszott rajtam az éjszaka. Megebédeltem és újjáalakulva visszamentem a Südbahnhofra, ahol azt a felvilágosítást kaptam, hogy a legközelebbi vonat Innsbruck felé 15 óra körül indul, de nem a Südbahnhofról, hanem a Westbahnhofról. Tekintve, hogy a tisztálkodással, a vásárlással, ebédeléssel az idő eltelt, azonnal taxiba ültem és a Westbahnhofra vitettem magam. Ezen a pályaudvaron már

majdnem minden 20 lépésre volt egy csendőr és rendőr, de én a jegyváltás után zavartalanul jutottam fel a vonatra, előzőleg természetesen a jegyváltásnál megérdeklődtem, hogy melyik vágányon indul Innsbruck felé a vonat, hogy ne kelljen a vonatok között az érdeklődésemmel feltűnést kelteni. Egyébként vasútállomásokon, ha már érdeklődni kell, tanácsos csak vasúti alkalmazottól felvilágosítást kérni véleményem szerint. A vonat pontosan indult, és az út egészen Innsbruckig teljesen zavarmentes volt. 22-én éjjel 24 órakor érkeztem Innsbruckba.

Tekintve, hogy kerülni akartam a bejelentkezési kötelezettségeket, így nem mertem szállodába menni, vagy gasthausba, hanem egy innsbrucki állomáson a megérkezésem alkalmával taxisofőröknél érdeklődtem, nem tudnak-e egy olcsó privát szobát. Az egyik mindjárt adott egy címet, amely nem is volt messze, Land str. 12. fszt. 1., Kinl Haidacher. Odamentem, és sikerült is szobát bérelnem. A szoba szép tiszta, hideg-meleg víz, 35 sch[illing]. egy napra. A főbérő egy 45 év körüli asszony, aki 17 éves fiával él ott. A fia az Európa Szállodában, mely Innsbruck legszebb szállodája, volt pincértanuló. A férje elmondása szerint Salzburgban dolgozik, és csak kéthetenként jár haza. Állandóan foglalkozik a szoba kiadásával, laktak nála már amerikaiak, olaszok, még magyarok nem. Bejelentést nem kívánt, még a nevemet sem kérdezte, csupán azt mondtam el magamról, hogy matematikus tanár vagyok, és ez nagyon imponált neki, és a legmesszebbmenőig udvarias és figyelmes volt. Persze azért mindent megfizettetett magának és pld. 1 ing, 1 alsónadrág, 1 pár zokni mosásáért, vasalásáért 10 schillinget kért. De a lakás jó helyen fekszik, a centrumtól kicsit kijebb, de nem messze, úgy 10 perces séta a Hauptbahnhof-tól. Itt aludtam 4 éjszakát, azaz 22-én, pénteken éjjel, 23-án, szombaton éjjel, 24-én, vasárnap éjjel, 25-én, hétfőn éjjel. Kedden délután Absamba költöztem, ott töltöttem három napot. 26-án, kedden éjjel, 27-én, szerdán éjjel, 28-án csüt., éjjel.

Pénteken délután eljöttem azzal, hogy nekem sok pihenésre van szükségem, de a templom toronyórája minden negyedórában hangosan üt, és erre mindig felébredek, így aludni nem tudok. Pénteken este már újra Innsbruckban, most az Amrasser see str.²⁹ 9. fszt. 1. sz. alatt Friedrich Kirchner nevezetű sí mesternél béreltem szobát, aki feleségével és 9 éves kisfiával lakott ott. Bejelentést itt sem kellett végezni, itt sem kérdezték még a nevemet sem. Egyáltalán nem voltak kíváncsi emberek, egyszer beszélgettem a férfival, aki egy naiv, de kellemes és közvetlen sportember, és aki csak annyit kérdezett, mivel reggel mosdás közben látott, hogy én mit sportolok. Én azt feleltem, hogy fiatalabb koromban atletizáltam. Itt is hideg-meleg vizes, nagyon tiszta és szép szobát kaptam. Ezt a címet a Hauptbahnhofon lévő virágáros pavilonban lévő idősebb nő adta meg nekem. Itt laktam: 29-én, pénteken éjjel, 30-án, szombaton éjjel.

Másnap elutaztam Innsbruckból, azaz 31-én, vasárnap reggel a szombaton már előre megváltott jeggyel kimentem az innsbrucki Hauptbahnhof pályaudvarra. A vonat Bécs felé reggel 8 óra 40 perckor indult. Amikor odaértem a Hauptbahnhofra, reggel kb. 8 óra 10 perckor, ott a megszokottnál sokkal több rendőrt tapasztaltam, és láttam, hogy az embereket igazoltatják. Az újságáros pavilonhoz álltam, újságot és képeslapot vásároltam, és közben figyeltem. Láttam, hogy újabb utasok jöttek és azok közül is többet megállítanak és igazoltatnak. Én magamat nem akartam igazoltatásnak kitenni és gondoltam arra is, hogy ha vasárnap reggel itt igazoltatás van, akkor esetleg valami komolyabb esemény, illetve cselekmény történhetett a városban, vagy keresnek valakit, ezért kijöttem az eszpresszón keresztül az állomásra, és az állomás előtt egy taxit béreltem 200 schillingért, hogy vigyen Worglbe³⁰, az Innsbrucktól 60 km-re van. A megérkezésem után 3 perccel befutott a vonatom is, és tekintve, hogy a jegyem már megvolt, azonnal felszálltam, és a vonattal elmentem egészen Zell am See-ig. Zell am See-ben leszálltam, mert sem a taxiúton, sem Worglban nem tudtam magamat megnyugtatóan ellenőrizni. A taxiút alkalmával sok autó volt még az országúton és Worglban is sok ember szállt fel a vonatra. Márpedig feltétlen a legteljesebb megnyugtatóssal akartam magamat ellenőrizni, hogy nem tartanak-e esetleg minden óvszabályom ellenére is figyelés alatt. Nem tehettem ki magam annak, hogy amikor Bécsből a határ felé utaznék vissza, akkor még esetleg szem előtt legyek. Zell am See-ben kiszálltam de. 11 órakor, és sikerült teljes megnyugvással ellenőriznem magamat. 15 órakor a következő vonattal tovább utaztam Bécs felé, ahová este, azaz vasárnap

este 22 óra körül érkeztem meg a Westbahnhofra. Bécsben egy közepszerű szállodában voltam kénytelen megszállni, mert minden érdeklődésem dacára nem találtam aznap este privát szobát. A szálloda a Colombusplatzon van és itt sajnos bejelentőlapot töltöttek ki a személyemről. Bécsben vigyáztam a mozgásomra, nehogy ismerőssel találkozzam. Nem is találkoztam egyetlen ismerőssel sem.

2-án, délután 16 óra 35 perckor Bécsben újra a Südbahnhof vonatra szálltam. Retúrjegyet vettem a Bécs–Sauerbrunn közötti vonalra. Ez a vonat megint közvetlen, tehát Wiener Neustadtban nem kell átszállni. Ez a vonat Sauerbrunnbe érkezik 18 óra 40 perckor. Megérkezésem után az országúton mindjárt Sauerbrunn elhagyása után van egy sűrű bokrokkal telenőtt horhos, ezen a ponton kissé fordul az országút, sehol nincs a közelben ház, tehát ellenőrizni tudtam, hogy nem lát-e valaki és észrevétlenül a horhosba húzódtam le. Meg kellett várnom a teljes besötétedést, s a teljes besötétedés után pontosan 20 órakor útnak indultam a vasút mellett, Wienesen keresztül a vasúti síneken mentem át a viadukton, majd Mattersburg előtt balkéz felé nekivágtam a földeknek. A magyar határ irányában, kb. Rohrbachon³¹ túl, éjjel 12 óra lehetett, amikor egy domb tetejére értem. Zuhogott az eső, körülöttem a legteljesebb sötétség. Nem láthattam, hogy a domb az egyik oldalon egy homokbánya. A domb szélére érve a talaj beomlott alattam és én kb. 8-10 métert zuhantam lefelé a homokbányába. Talajt érve éreztem, hogy a bal bokám és a bal térdem megrándult, erősen fáj, és a térdem megduzzadt. 10-15 percet pihentem és masszíroztam a lábamat. Újra nekiindultam, tudtam, nem lehetek messze a határtól, de sajnos semmi tereptárgyat nem ismertem, csak annyit tudtam, hogy a határon túl egy magányos fa áll, amely mögött Sopron fénykoszorúja látszik. A lábam rettenetesen fájt. A félcipő a bokámat nem tartotta, és a fájdalomtól kivert a verejték, a terep nehéz és sáros volt. Ilyen körülmények között kb. 1 órai haladás után tőlem kb. 1 km távolságból többszöri „Halt!” kiáltást hallottam. Azt tudtam, hogy semmi körülmények között nem nekem szólt a „Halt!” kiáltás, mert én az érkező hangtól távol voltam ahhoz, hogy engem a kiáltó láthatott volna és olyan fekete szántásterületen haladtam, hogy a sötét égboltot is figyelembe véve, még 40 méterről sem láthatott senki. Mégis úgy 10°-ot eltértem az eredeti irányomtól és ez volt a vesztem, mert egy domb mögé kerültem és a hátam mögött lévő szemaforokat elvesztettem szem elől és sehogy sem találtam meg a helyes irányt. A lábam rettenetesen sajgott, de csak mentem és feltűnt előttem egy falunak a lámpái. [sic!] Bementem a faluba megfelelő fedezés mellett és megállapítottam, hogy Sig...községhez³² kerültem, a térképemről azt is megállapítottam, hogy eltértem a határtól. Már tudtam, hogy a fájós lábammal nem tudok virradatig eljutni a határhoz, most már csak megfelelő terepet kerestem, ahol majd rejteni tudom magam, így vonszolva magamat jutottam el vissza a Wienes állomáshoz közel lévő erdőséghez. Kivilágosodott, én mélyen behúzódtam az erdőbe, sűrű bokrok közé, ott bár zuhogott az eső, lefeküdtem aludni, gondolva, hogy a lábam rendbe jön, és este visszaindulok.

Délig aludtam az erdőben, közben az eső elállt. A rajtam lévő kordnadrág és cipő teljesen tönkrement, sárosan, vizesen rám volt tapadva. Az aktatáskámban volt a másik nadrágom és az új cipőm. A kordnadrágot és a tönkrement cipőt levetettem, összehajtottam és elástam ott az erdőben. Az esőkabátomat egy közelben folyó patakban kimostam és addig hajtottam körbe, amíg megszáradt. Így tiszta cipőben, tiszta nadrágban és tiszta esőköpenyben kimentem az erdőből és a Wienes vasútállomásnál lévő gasztausba mentem. Ott összebarátkoztam a gasztausos kövér feleségével és kisleányával, és gondoltam, ott meghúzódok estig, de kiadó szobája nem volt, így ettem nála ebédet, sört ittam, az időt húztam, majd az autóbusszal visszamentem Sauerbrunnbe. Ott egy gasztausba, hogy az időt töltssem, újra meg kellett ebédelnem, kivettem egy szobát fél napra és vártam azzal, hogy a 18 óra 40 perces vonatot várom Bécs felé. A vonat indulása előtt elindultam a vasútállomásra, de onnan a másik oldal felé ki lehet jönni észrevétlenül. Elindultam az országúton vissza Wienes felé és abban az erdőben, ahol a délelőttöt töltöttem, újra meghúzódva este 8 óráig. A lábam még nagyon fájt, de tudtam, hogy itthon nagyon várnak, tudtam, hogy a „Halt!” kiáltást, akik várnak rám, azok is hallották, és biztosan azt gondolják, hogy velem van baj, ezért elhatároztam, hogy minden körülmények között nekiindulok. Sajnos túlértékeltem magamat. A nagy fájdalomtól csak lassan tudtam haladni. Számtalanszor elestem, mert

a fájós bokám egy-egy nagyobb göröngynél nem tudta tartani az egyensúlyt. Volt olyan földterület, amely széles sávban traktorral van felszántva, és a hatalmas göröngyökön rossz lábbal menni rettenetesen nehéz. Éjjel, fedezve, keresztülmentem Mattersburgon, a legteljesebb nyugalom volt az egész vonalon. De nem voltam képes tovább jutni reggelig, mint Rohrbachig. Itt rám világosodott és megint most már a váltott cipőm és a nadrágom is csupa sár. A lábam még jobban fáj, mint az előző nap.

Rohrbach már közel van a határhoz kb. 6 km. Rossz terep volt, nem volt a közelben megfelelő búvóhely, gondolkoztam, mit tehetek. Elhatároztam, hogy megsemmisítek minden nálam lévő iratot és bizonyítékot, hogy Ausztria felől jövök, és vagy biztos fellépésemmel át tudom vészelní ezt a napot, vagy ha csendőrségre kerülök, akkor mint disszidensnek állítom be a személyemet. Mindent megsemmisítettem, apró darabokra téptem és több helyen a sáros agyagban elástam. A gasthaus épp akkor nyitott. Egy nagyon kedves konyhalány és egy még kedvesebb tulajdonos fogadott. A tulajdonos elég jól beszélt magyarul is. (Mihalitsch Ferenc, Rohrbach a címe.) Mosolyogva mentem be hozzá és kértem legyen segítségemre, természetesen megfizetem. A legnagyobb készségrrel kimosatta a nadrágom és kivasaltatta a konyhalánnyal, a cipőket kipucoltatta, az esőkabátomat is kimosatta, enni adott és lefektetett azzal, hogy délben a 12 óra 15-ös vonattal el kell utaznom, mert éjjelre nem adhat szállást, mert szigorú utasításuk van, hogy minden disszidenszt jelenteniük kell a csendőrségen és a csendőrségnek a disszidenseket Eisenstadtba kell kísérniük. Bár Rohrbachban nincs csendőrség, csak a vele egybeépült Marzban³³ van a csendőrség. 11 órakor felkeltett és ebédet adott. Elindultam az állomásra azzal a szándékkal, hogy itt Rohrbachban valahol fedezéket keresek estig. De csak egy hely lett volna, az állomás épületének a raktárháza cölöpökön áll, és az alá lehetett volna behúzódni. De sok helyről oda lehetett látni házakból is, és az állomáson is olyan mozgás volt, hogy könnyen észrevehettek volna, ezért jól megnéztem az állomás minden pontját és elhatároztam, hogy most visszautazom Bécsbe, és hogy este az utolsó vonattal nem Sauerbrünnig, hanem Rohrbachig fogok leutazni. Ezt is tettem, visszautaztam Bécsbe, ott a Südbahnhofon lévő kádfürdőben megfürödtem, megborotválkoztam és a 20 órás vonattal retúrjegyet váltottam Mattersburgig. Azért csak Mattersburgig és nem Rohrbachig, mert a Mattersburg és Rohrbach közötti 4 km-es szakaszt úgy akartam megtenni, hogy engem ne lássson senki. Ez az esti utolsó vonat, mindössze két vagonból áll, ez esetben összesen velem együtt csak 5 utas volt rajta, akik viszont rendszerint ismerik egymást. Ha egészen Rohrbachig utazom velük, és ott szállok le éjjel, mert 22 óra 30 körül érkezik az a vonat Rohrbachba, az feltűnő, mert Rohrbach már a határnál van (6 km). Ezért Mattersburgnál leszálltam, kivontam magam a határkörből és ugyanezen vonat ellenőrző oldalán az utolsó kocsi első peronjának a lépcsőjén meghúzódtam. A vonat elindult, engem nem látott senki, jól számítottam ki a körülményeket, Ott a töltés mögötti bokor tövében vártam, kb. 15 perc múlva az állomásépület elsötétedett, az állomásfőnök és még egy személy – a sötétben nem tudtam kivenni, hogy vasutas-e – elindultak be a falu felé. Vártam még egy órát és éjjelkor elindultam az előző napi szerencsétlen homokbánya felé. Most az utolsó részénél haladtam el és egyenes irányba jöttem Sopronnak. Ezért vártam éjjelig, mert a többnapí tapasztalatom azt mutatta, hogy éjjel után már vagy nincs egyáltalán, vagy csak szórványos a határellenőrzés osztrák részről. Reggel 1/26 órakor értem be Sopronba, a Soproni Textilgyár épületéig, ahol jelentkeztem a határőrségen. Kapcsolattartóm még aznap délben értem jött és felhozott Budapestre. Budapest, 1957. április10.

Rónai

[ÁBTL 3.2.2. T-2/3. Géppel írt tisztázat „Rónai” fedőnevű ügynök aláírásával.]

2. „Rónai” fedőnevű ügynök jelentése Zákó András lakhelyének, életkörülményeinek a felderítéséről, 1957. április 12.

Jelentés

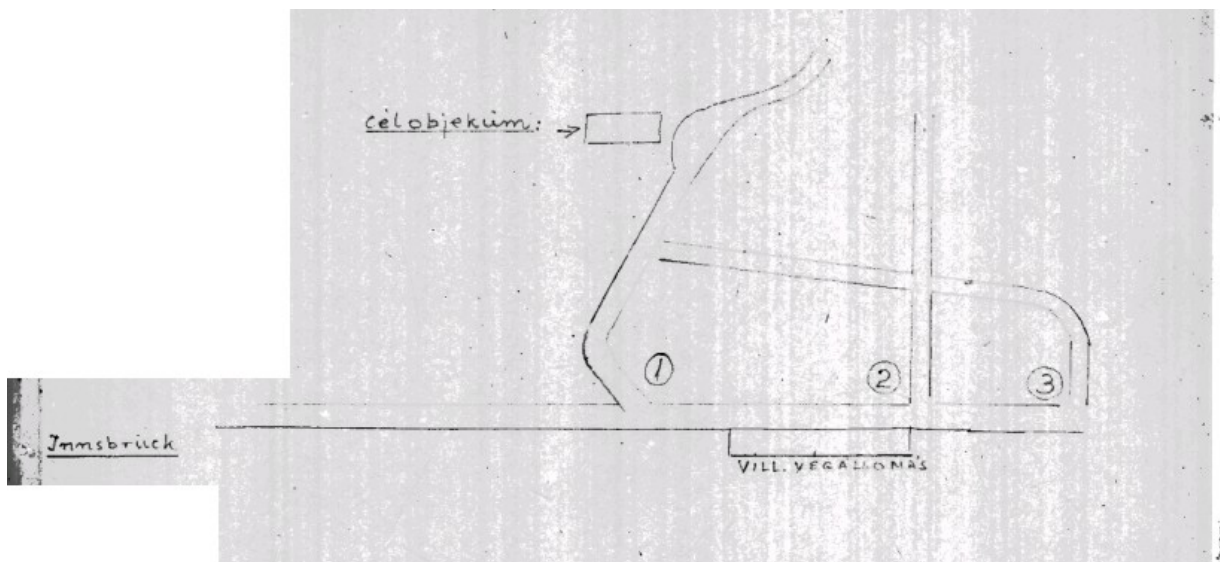

Absamban „Z” személye körül végzett felderítés eredményéről

A Magyar Népköztársaság felderítőszerveinek a megbízásából 1957. márc. 21-től április 5-ig illegálisan Ausztria területén tartózkodtam abból a célból, hogy az Absamban lakó „Z” nevű személyt külsődleges megfigyelés alapján felderítsem, figyelembe véve azt, hogy a későbbiek során őt erőszakos úton Népköztársaságunk területére kívánjuk hozni.

A 2-es számú jelentésemben eseményszerűen beszámoltam a határátlépésről, Ausztriában való tartózkodásomról és visszatérésemről.³⁴

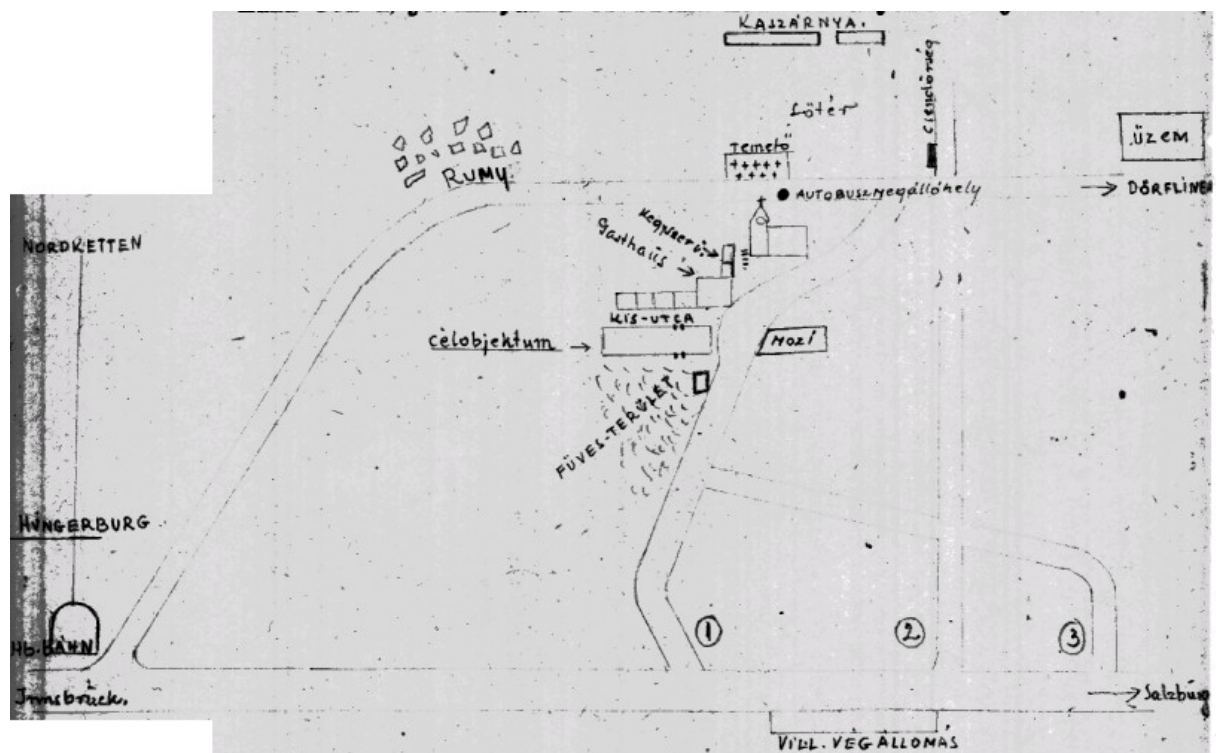
A tulajdonképpeni feladatomból az alábbiakat jelentem: 1957. III. 22-én, éjjel 24 órakor érkeztem Innsbruckba, ahol egy privát személynél biztosítottam magamnak szállást. Március 23-án, szombaton délelőtt területismeretet szereztem Innsbruckban. Megtudakoltam, Solbad-Hall és Absam milyen formában közelíthető meg. Innsbruck és környékének a térképeit megvásároltam. Megtudakoltam a környéken lévő magaslati helyek szálloda- és penzióárait. Majd felmentem Hungerburgba,³⁵ mint közismert kiránduló- és pihenőhelyre. Az volt a szándékom, hogy a legendámban, mint beteg, egy olcsó magaslati helyet keresek pihenésre. Sollbad-Hall az innsbrucki Hauptbahnhof előtt induló villamossal közelíthető meg, vagy autóval a Salzburg felé vezető országúton, mely első osztályú, széles betonút. A villamosjegy ára Hauptbahnhof – Solbad-Hall között schilling 2.50. Ezen a napon délben 13 órakor kiutaztam Solbad-Hallra. Solbad-Hallról három út vezet fel Absamba. A továbbiakban ezeket az utakat 1-es, 2-es és 3-as jelzéssel fogom meghatározni.

Az 1-es út a legcélravezetőbb, mert elsőrendű autót és pont a célobjektum előtt halad el. Az 1-es út bal oldalán a célobjektum előtt kb. 800 m-re kezdődik egy füves terület, ahonnan minden megfigyelés könnyen lehetséges. A 2-es út lejtős utcákból áll, amelyen nagy a forgalom, sok üzlet van ezekben az utcákban, ez Solbad-Hallon magán vezet keresztül. A 2-es úton haladva felérünk a célobjektumtól kb. 200 méter távolságban, alulról tekintve jobbra, a célobjektumnak közvetlen felette lévő absami templom mellett elvezető dörflineri országútra. A dörflineri országút a mi szempontunkból inkább harmadrendű, mint másodrendű országút. Bár ezen az országúton jár az Innsbruck – Hungerbahn – Romy³⁶ – Absam – Dörfliner³⁷ autóbusz járat. Ez az autóbusz, ugyanonnan, mint a villamos, szintén Innsbruck-Hauptbahnhof előtti térről indul. Napközben 1 óránként, reggel és este sűrűbben. A menetdíj Innsbruck Innsbruck – Absam: 3.60 sch. A 3-as számú út megint széles műút, de ez nem megy fel Absamig, hanem Solbad-Hall felső részén belekanyarodik az 1-es számú műútba. Solbad-Hall maga, úgy személy, mint gépkocsik és motorkerékpárok szempontjából erősen forgalmas terület. Solbad-Hallon még különösebb ellenőrzéstől tartani nem kell. Nyugodtan lehet mozogni, bár vannak rendőrök, de azok inkább a forgalom ellenőrzésével foglalkoznak.

Ezen a napon délután kb. 15 óra volt, mikor felértem Absamba. A 2-es számú úton mentem fel, és kb. 1 órai keresés után találtam rá a célobjektumra.

Absamban már mindenki megnézi az idegent. Ezért, mint indifferens kiránduló, a templom után érdeklődtem. A templom már közvetlen közelében, pontosabban felette van a célobjektumnak. A célobjektum és a templom közötti távolság kb. 30–40 méter. A templom egyik oldala a már említett autóbuszjáratú dörflineri országútra néz, ezen a területen az országút túlsó oldalán van egy kis temető. A temető felett húzódik egy széles lőtér, amelynek a felső vége már a kis Bettelwurz³⁸ hegység lába, és itt van az országúttal párhuzamos vonalban húzódó 41 nagyobb épületből álló kaszárnya. A templomnak Solbad-Hall felé eső oldalánál pár lépcső vezet lefelé. A lépcső aljánál jobb kéz felől van egy kegyeserüzet, egy ajándéktárgyakat árusító üzlet és egy gasthaus. Ezt a gasthaust már csak egy keskeny kis utca választja el a célobjektumtól, a Bürger-Gasthaustól. Ezen a ponton, ha Solbad-Hall felől jövünk, az 1-es számú műút elkanyarodik jobbra:

A délután folyamán átsétáltam az egész területet, magamnak mindent igyekeztem megjegyezni. Megállapítottam, hogy a dörflineri országútról nyílik egy kis utca fel a lőtér irányába, és ebben az utcácskában van az absami csendőrség. A célobjektumtól kb. 200 méter.

Mikor már ezen a napon a célobjektum teljes környezetét alaposan tanulmányoztam, magamnak mindent megjegyeztem, akkor az 1-es számú műúton visszasétáltam Solbad-Hallra, hogy ott várjam meg a besötétedést. Solbad-Hallon megvacsoráztam és 1/28 h-kor, azaz 19 óra 30 perckor, ugyancsak az 1-es számú úton visszatértem a célobjektumhoz. Az 1-es számú úton gyakori az autó- és a motorkerékpár-forgalom egészen éjjel 24 óráig. Ezt ugyan már csak a következő napokon állapítottam meg – de már most itt megjegyzem. Ezen az estén csak 22 óráig álltam a célobjektumnak egy jó tereprészén a fészer mögötti füves részen. A teljes besötétedés után a célobjektumot többször körbejártam. Az ivónak a fészer felé esik két ablaka. A célobjektum kőépületével egybe van építve egy kb. 13–14 méter hosszú és kb. 12 méter széles üvegezett nyári helyiség. Az ivóban egy kb. 40 éves nő ült – barna hajú, telt, kb. 165 cm magas – és kézimunkázott. Ez a nő különben, mint azt későbbi napokban megállapítottam, az öreg, kb. 70 éves Schmiendl nevű tulajdonos egyik lánya.

Ezen az estén egy asztalnál a nővel ült még egy ősz hajú, kb. 60–65 éves sovány egyszerűen öltözködő férfi. Ez a férfi különben a későbbi napokban is esténként mindig ott tartózkodott a célobjektum ivószobájában. Ezen az estén rajtuk kívül még az öreg Schmiedl nevű tulajdonos járt ki és be az ivószobába. Ezen az estén kb. 21 óráig jött még egy-egy vendég, 30-35 év körüli férfiak, leültek, ittak valamit, mindegyik ahhoz az asztalhoz ült, ahol a nő ült, majd rövid idő után eltávoztak. A vendégek kivétel nélkül Absam felé távoztak. Ezen az estén 22 órakor abbahagytam a figyelésem, mert a határátholász éjszakáján nem aludtam és az előző éjszaka is csak keveset, fáradt voltam. Éjjel 22 óráig Z személyt nem láttam és sem feleségének, sem lányának jelenlétét nem tapasztaltam. 22 órakor az 1-es számú úton mentem le Solbad-Hallra, útközben még mindig jöttek felfelé autók és motorkerékpárok. Solbad-Hallon villamosra ültem és innsbrucki lakásomra tértem.

24-én, vasárnap már korán délelőtt fent voltam Absamban. Szép idő volt, többen ültek az üvegezett nyári helyiségben is, és a nyári helyiség előtti kerti asztaloknál is. Én mielőtt a célobjektumba tértem volna be, előbb megint körbejártam egész Absamot. Bementem a templomba, hátha ott találok „Z” személyt. Nem találtam ott. Én leültem az egyik padba, az imádkozást színleltem, majd pénzt dobtam a perselybe, hogy a későbbi elképzeléseimnek megfelelően állítsam be a személyemet, mert ezen a kis helyen mindenki ismeri egymást, és nem tudtam, hogy később nem-e kerülök össze valakivel, aki a templomban látta a viselkedésem. Beteg, vallásos embernek akartam magam kijátszani, illetve szerepeltetni, akit nem érdekel más, csak a jó levegő és a templom. Ez – úgy gondoltam – kell a bemutatkozáshoz, mert Absam olyan terület, ahol nem tartózkodhat valaki nappal, anélkül, hogy észre ne vegyék, ha idegen. Amíg Innsbruckban és Solbad-Hallon a mozgás idegen számára is aránylag feltűnés nélküli lehet, addig Absamban mindenki, a templomszolgától kezdve a motorkerékpározó fiatalemberekig árgus szemmel figyelik az idegent. Hogy miért, azt pontosan megállapítani nem tudtam, inkább érezni lehetett, hogy amíg Ausztriának más területén az idegenforgalmat szeretik, mert az pénzt jelent nekik, addig itt Absamban nem szeretik az idegent. Sok apró megnyilatkozásukból érezni lehetett, hogy Absam egy sajtószerű terület Ausztriának „Z” személyétől függetlenül is. Lehet, hogy a kaszárnya miatt, de lehet, hogy ott más érzékeny pont is van. Ez nem beképzelés volt tőlem, én nem szoktam képzelődni, vagy magamat ijesztgetni, de ott minden arcról és minden feleletről érezni lehetett a bizalmatlanságot.

Ezen a napon délben bementem ebédelni a célobjektumba. Először az ivószobába mentem be, de ott akkor nem tartózkodott senki, erre kimentem az üvegezett nyári helyiségbe. Gulást rendeltem és egy üveg sört. Többen ültek ott, volt, aki ebédelt, volt, aki csak sört ivott. Alaposan megnéztem külön-külön minden vendéget, felmértem őket, és azért nem írok róluk bővebben, mert számomra érdektelenek voltak. Mikor a gulást megettem, fogtam a sörömet, és kimentem a kerti asztalokhoz. Itt ült 2 fiatal 17 év körüli magyar fiú, de nem tudtam velük beszélgetést kezdeni, mert alig ültem le, ők már éppen fizettek és távoztak, onnan vettem tudomásul, hogy magyarok, hogy az egyik, mikor már indultak, így szólt a másikhoz: „Gyere, Pacákovics!” Ült a kertben egy nagyon csinos, szőke, kitűnően öltözött kb. 25 éves nő egy rendkívül elegáns 40-45 év körüli férfivel. Németül beszélgettek, öltözködésük is tipikus osztrák elegancia volt. Én úgy tettem, mintha napoznék, és közben igyekeztem mindenre figyelni. Reménykedtem, hogy a rendkívüli eleganciával öltözködő nőhöz és férfihez le fog jönni „Z” személy is. Egy nagy, keményfedelű könyv volt előttem az asztalon kinyitva – olyan, mint nálunk egy főkönyv –, azt lapozgatták, és úgy nézett ki, hogy azzal kapcsolatosan beszélgetnek. Kb. ¾ órát voltak ott, de „Z” személy nem jelentkezett sem náluk, sem egyébként nem volt látható. A két elegáns személy Solbad-Hall felé távozott az 1-es számú műúton. Én teljes 2 órát töltöttem ekkor vasárnap délben ott a kerthelyiségben, közben kimentem WC-re, bementem magam a konyhához még egy üveg sört kérni, hogy mennél többet lássak, de „Z” személyt nem sikerült meglátnom. A vendégeket számomra indifferens személyeknek találtam. Jöttek, és rövidebb idő után eltávoztak. Akkor délben egy fiatalabb nő szolgált fel, kb. 30 éves lehetett, mint később megtudtam, szintén családtag, de nem lakik a gasthausban, csak naponta bejár, ott lakik közelben, Absamban a férjénél. Több időt ez alkalommal már nem tölthettem ott anélkül, hogy feltűnést ne keltsek, ezért eljöttem.

Ott már sokat köhögtem, és orvosságokat raktam ki az asztalra, és ha jött a nő, úgy csináltam, mintha azokkal táplálkoznék. A fizetésnél dicsértem, hogy milyen jó friss itt a levegő, az én egészségemnek egy ilyen olcsó helyen kellene egy szoba és megkérdeztem, hogy 1 hétre mibe kerülne itt a penzió. Azt felelte, hogy penziót ők nem adnak, a szoba 20 schilling naponta, de most el van mind foglalva. Mint később kisl, nem mondott igazat. Elmondtam neki, hogy április közepén utazom Bostonba, és addig itt, Tirolban szeretnék üdülni, mert beteg vagyok, de a Hungerburg nagyon drága, naponta 116 schilling a penzió. Én olyan helyet szeretnék, ahol friss a levegő és olcsó az élet. Csak annyit felelt, hogy betegnek lenni nem jó. De nem hívott, hogy lakjak a gasthausukban, és nem ajánlott más gasthaust sem. Ezután a beszélgetés után eljöttem.

Visszamentem Innsbruckba és ellenőriztem magam, nem követtem-e el hibát, és nem vagyok-e figyelés alatt Nem voltam. Nem figyeltek. Általában minden utam alkalmával figyelmesen végeztem a feltűnés nélküli önellenőrzést. A besötétedés után este kb. 20 óra után újra visszatértem a célobjektumhoz Absamba és újrakezdttem a külsődleges figyelést éjjel 23 óra 30 percig. A célobjektummal pont szemben lévő moziban az előadás befejezése után kialudtak a lámpák, már csak autó- és motorkerékpár-forgalom volt észlelhető. Ezen az estén a célobjektum ivószobájában ült néhány férfi és az öreg Schmiedl, de 22 óra után itt minden elcsendesedett. A teljes elcsendesedés után körbementem a célobjektum épületét, majd mindkettő bejárati ajtót megpróbáltam kinyitni. Az ajtók közönséges bevéselt zárral vannak ellátva, úgyhogy álkulccsal simán nyithatók. Ez alkalommal az ajtók be voltak zárva, tehát a kilincs csendes lenyomása után nem nyíltak ki. A füves terület felé nyíló bejárati ajtónak, kb. 11 óra után, mielőtt a ház elsötétedett volna, a bezárását hallottam is, sőt ennek az ajtónak a zárásán kívül a bereteszelését is hallottam. De a kis utcában lévő bejárati ajtó nem lesz zárás után bereteszelve, mint később tapasztaltam, ezen az ajtón jár be „Z” személy, ha zárás után ér haza. A kis utca felőli bejáratnál egyébként óvatosan kell mozogni, mert ott a földszinten, ha az ajtóval szemben állunk, akkor a jobbra lévő kettő ablak az öreg Schmiedl leányának a lakószobájának ablaka, és ha ott bent le van oltva a villany és esetleg fent vannak, akkor kilátnak. Eltávozásom alkalmával ezen az éjszakán, a füves réten mentem le kb. 500 m-t, és csak ott léptem ki az 1-es számú műútra. Ekkor már hazatértem innsbrucki lakásomra. Ezen az estén sem sikerült „Z” személyt meglátnom vagy tapasztalnom a jelenlétét.

25-én, hétfőn a nappali figyelést feladtam, nem mentem fel Absamba, mert már akkor elhatároztam, hogy kedden minden körülmények között megpróbálok a célobjektumban szobát bérelni, mert már láttam, hogy „Z” személyt így, külsődleges figyellel nem tudom felderíteni. Nappal Solbad-Hallba mentem, ott további tájékozódásokat végeztem, és vásároltam Solbad-Hall-i térképeket, melyek egyikén nagyszerűen lehetett nemcsak Solbad-Hallt, hanem Absam útjait is látni, sőt az egyik térképen pontosan lehetett látni a célobjektumot, és a felette lévő kaszárnyát is, de sajnos ezeket is meg kellett semmisítenem, amikor a Bescheinigungot³⁹ is megsemmisítettem Rohrbachban.

A besötétedés után felmentem Absamba a 2-es számú úton, megnéztem a csendőrőrsöt, melynek épülete előtt nem áll poszt. Egy kis személygépkocsi állt majdnem a csendőrőrs épülete előtt. A következő napokban megállapítottam, hogy ez a kis Volkswagen személygépkocsi, a rendszáma T. 52-062 „Z” személy használatában van. A kocsi egészen sötét színű. A későbbi napokon azt is megállapítottam, hogy ez a személygépkocsi éjszakánként, ha nincs használatban, akkor rendszeresen itt áll. Valószínű, hogy a sofőr lakása is ott lehet közel, de ezt megállapítani pontosan nem tudtam. A személygépkocsi éjszakánként ezen a helyen megközelíthető, különösebb kockázat nélkül. A teljes besötétedés után újra a célobjektumhoz húzódtam, de „Z” személyt még ezen a napon sem voltam képes feltalálni. Az ivó ablakán a megszokott képet és körülbelül ugyanazokat a személyeket láttam. Változást ezen az estén annyit tapasztaltam, hogy kb. 21 óra lehetett, mikor az autóbusz beérkezett – arról a helyről, ahol én álltam, illetve szoktam állni, pontosan lehet látni az autóbusznak az érkezését is és az 1-es sz. út teljes forgalmát is – és több utas szállt le. Az utasok közül az egyik, egy majdnem koldusnak látszó, öreg, hajlott, botra támaszkodó, majdnem csoszogó személy tért be a célobjektumba, és onnan nem is távozott, mert én ott figyeltem mindaddig,

amíg ezen a napon is lezárták az egész épületet, majd később teljesen elsötétedett. A „Z” személy titkárjáról kapott személyleírásnak azonban ez a botra támaszkodó öreg nem felelt meg, mert nem féllábú volt, ha csak nem volt múltába. Ezen az estén még tapasztaltam, hogy az épület II. emeletén huzamosabb ideig volt világítás a kis utca felőli részen.

26-án, kedden, délután ¼ órakor, helyesebben, 15 óra 30 perckor bementem a célobjektumba és szobát béreltem. Az öreg kb. 70 éves Schmiedl nevezetű tulajdonos fogadott a 40 év körüli lányával, és még egy idősebb nő volt jelen. Az öreg töviről hegyire kikérdezett, és csak nagyon nehezen adott szobát. Előbb leültetett az ivóban, ott jelen volt a 40 év körüli lánya, majd kb. 10 perc múlva bejött még négy férfi. Hogy honnan kerültek hirtelen oda, azt nem tudom, leültek a nő asztalához, és németül beszéltek, nemigen értettem a beszélgetésüket, valami telefonról volt szó. Aztán láttam, hogy minden szót figyelnek, amit én az öreggel beszéltem. Az egyik férfiről már az előző nap leírásában említést tettem, ez a 60-65 év körüli, sovány, egyszerűen öltözködő, ősz férfi volt, aztán volt kettő fiatalabb férfi, 30-35 év körüli, szőkék voltak, városias öltözetben. Ezek elég testes férfiak voltak, de a mozgásukról látszott, hogy nem sportemberek és küzdelem esetén nem jelentenének komoly szerepet. A negyedik férfi egy testes, 40 év körüli férfi volt, a keze és a ruhája olajos volt, de az arca értelmes, intelligens arc. Ez a férfi végig szó nélkül ült és csak azt figyelte, hogy én mit beszélek az öreg Schmiedlrel. Beszélgetés közben sokat köhögtem, szidtam enyhén az amerikaiakat, akik nem adtak segítséget a magyar forradalomnak, és szidtam Kádárt, aki, mint mondtam, még rosszabb, mint Rákosi volt. Elmondtam még, hogy nem tudok lemondani a dohányzásról, pedig a sok nikotin a torkomnak nagyon ártalmas. Nagy szükségem van a magaslati levegőre, de Hungerburg nagyon drága nekem, ezért 1 hétre szeretnék itt szobát bérelni. Végre kb. 1½ óra múlva szólt az öreg a kis primitív szobalánynak, hogy az I. emeleten az egyik szobába vezessen fel.

Alig voltam fent a szobámban 10–15 percig, amikor megjelent újra az öreg Schmiedl, és kérte a Bescheinigungomat, és arról egy bejelentőt állított ki. Mikor a szobámba bejött, rögtön észrevette az általam már időközben az asztalra kirakott orvosságaimat, és én úgy tettem, amíg ő írta a bejelentőt, mintha bevinnék az orvosságból, és erősen köhögtem. Megkérdeztem még ez alkalommal tőle, hogy mikor van a reggeli mise a templomban. Megmondta, hogy reggel ¼ órakor. Elment. Én kimentem a WC-re, és igyekeztem a környezetet magamnak felrajzolni a fejembe. Lementem az ivóba, hogy kérjek egy üveg sört fel a szobámba. Megkaptam és felvittem, de útközben nemigen tudtam nézelődni, mert az öreg szintén feljött velem az emeletre, és ott az egyik szobába ment be. A 6-os számú szobába. Az én szobám pont sarokszoza volt, melynek az ablaka a kis utcára nyílt, majdnem a kapu felett, és volt a szobának az ablakon és a bejárati ajtón kívül egy erkélyajtaja is, mely erkélyajtó az épülettel szemben lévő mozira nézett, illetve az 1-es sz. műútra. Ezek után kb. ½ óra telt el, amikor újra kopogtak az ajtómon. Kinyitottam az ajtót, és az ajtóban az öreg Schmiedl állt egy 45 év körüli szürkeruhás csendőrrel. A csendőr udvariasan köszönt, és kérte a Bescheinigungomat, és nekem feltűnt, hogy amikor a kezébe vette, először hátul nézte meg, ahol csak a felső bal sarokban volt egy nyomtatás, majd megnézte elől a nevemet, hangosan elolvasta, megkérdezte, hogy hol az állandó lakásom, én mondtam, Wienben. Egyebet nem is kérdezett, csak annyit mondott, hogy aludjak, majd reggel visszahozza a Bescheinigungomat. Én mosolyogva mondtam, hogy „Bitte schön”. Elment! Volt bennem egy kis aggodalom, hogy nem küldenek-e egy telefont Güssingbe⁴⁰, a Bescheinigungban megjelölt kiállítási helyre, de felkészültem egy ilyen eshetőségre is, hiszen ilyen esetre vonatkozólag már itthon megkaptam az eligazításomat. Eltávozásuk után én a szobám ajtajának bal alsó részén egy kicsi lukat fúrtam, mert a szobám előtt lévő kis folyosóról nyílt úgy a női, mint a férfi WC, és kíváncsi voltam, kik fognak itt az emeleten a WC-re jönni. Reméltem, hogy végre erre a műveletre csak megjelenik „Z” személy is. Közben kezdett besötétedni. Én megmosakodtam, megborotválokotam – pedig aznap reggel borotválokotam – és a formai lefekvéshez készülődtem. Kb. 19 óra múlhatott pár perccel, amikor lépéseket hallottam, lehasaltam, hogy az általam fúrt kis lukon lássam, ki jön a folyosóra, de megálltak az ajtómnál és kopogtak megint. Gyorsan felálltam és az ajtót kinyitottam. Az előző csendőr volt a kis szobalánnyal. Az én Bescheinigungom volt a

csendőr kezében, be sem jött a szobámba, csak visszaadta, és megköszönte, és mondott még valamit, pár szót, de azt nem értettem meg. Inkább kedves volt a csendőr, mint hivatalos, és elment. Én hangosan köhögtem hosszabb ideig.

A szobámban volt 3 db kisebb pokrócszerű szőnyeg a padlón. Ezt a három szőnyeget az ajtóhoz közelraktam, hogy ha az ajtónál este vagy éjjel lehasalok a kis lukhoz, akkor a mozgásomat kintről ne hallja az, aki a WC-re jön. Kb. 20 órakor jött az első személy, de nem a WC-be, hanem az én szobámmal pontosan szemben lévő szobába. Ez az illető az a testes, kb. 180 cm magas, barna, telt arcú férfi volt, aki a beszállásolásomnál is jelen volt, a négy férfi közül volt az egyik. Az éjjel még két esetben láttam ezt a férfit, amint kijött a szobájából a WC-re, de vele kapcsolatosan különösebbet nem tapasztaltam. Másnap reggel és a következő napon is találkoztam lent az ivóban is ezzel a férfivel, akiről az öreg tulajdonos annyit mondott, hogy motorszerelő. Aztán többször egymás után jött a kis szobalány, aki alacsony, kb. 160 cm magas, szőkés hajú, primitív arcú, udvarias, de kevés beszédű teremtes, és akinek egy kis szobácskája volt pont az én szobám mellett. 20 óra 45 perc volt, mikor egy idősebb, 60 év körüli nő jött ki a WC-re. Ez a nő is jelen volt a beszállásolásomnál. Ez a nő, úgy gondolom, hogy a tulajdonos felesége, mert másnap és harmadnap is láttam a konyhában is napközben. Az öreg tulajdonos a feleségével különben szintén az emeleten lakik, a 6-os szobában. 21 órakor pontosan megjelent a WC előtti kis folyosón a már említett koldusszerű, hajlott hátú, botra támaszkodó, csoszogó, öreg férfi. Mikor a WC-ből kijött, a kis folyosón a villanyt lekapcsolta. A kis folyosóról a szobaajtót maga után becsukva kiment az átjárószobán keresztül a nagy folyosó felé. Én a sötétben a szobám ajtaját csendesen kinyitottam, és amíg ő a nagy folyosó felé haladt, én a sötétből figyeltem, hogy melyik szobába megy be. Ő a nagy folyosóra kiérve, jobb kézre a szemben lévő, azaz 3-as sz. szobába ment be. A mellettem levő 4-es szoba, mind a három napon, amíg ott laktam, üres, azaz lakatlan volt. Ezt onnan tudom, mert az én szobámból egy összekötő ajtó volt a 4-es szoba felé, így onnan behallatszott volna hozzám minden mozgás, de 3 nap alatt onnan semmi mozgást nem észleltem. A 2-es sz. szoba is, úgy gondolom, üres volt, mert az ott-tartózkodásom három napján, éjjel is, csak a motorszerelő, a tulajdonos és a felesége, a szobalány, a botra támaszkodó és „Z” személy jött ki a WC-re. Egyéb személyt a három nap alatt az emeleten, pontosabban az első emeleten, nem észleltem.

Ezen a napon, tehát 26-án, kedden éjjel, pontosan $\frac{1}{2}$ 1 órakor, hallottam, hogy egy autó áll meg a ház előtt. Azonnal kitekintettem az erkélyre nyíló ajtómon, és láttam, hogy egy kis fekete Volkswagen személygépkocsiból egy világos felöltőjű férfi száll ki. Az autó továbbment azonnal, fel Absam felé, mint később megállapítottam, az autó azonos az éjszakánként a csendőrőrs előtt álló T. 52-062 sz. autóval. A világos felöltőjű férfi a célobjektumnak a kis utcában lévő bejárati ajtajához jött, mely bejárati ajtó majdnem a szobám ablaka alatt van, és saját kulcsával az ajtót kizárta, majd hallottam, hogy belülről bezárja. Én azonnal gondoltam, bár a sötétben csak a körvonalait láthattam, hogy az illető „Z” személy. Ezért azonnal kinyitottam a sötétben, a legnagyobb csendben, a szobám bejárati ajtaját és kiléptem zokniban a kis folyosóra. Hallottam, amint „Z” feljött a lépcsőn az első emeletre és mindjárt a lépcsővel szemben lévő ajtót kizárja és abba a szobába bement. Az ajtót maga után nem hallottam bezárni. Ebből az esetből a következő két következtetést vontam le: 1. A kis utca felőli bejárati ajtó belülről nincs retesszel bezárva, tehát erről az oldalról álkulccsal be lehet jutni éjjel az épületbe. 2. Ha „Z”-nek saját kulcsa van, akkor valószínű, hogy több esetben is elő szokott fordulni, hogy ilyen későn, tehát zárás után jön haza. Ezek után figyeltem még csendben pár percig és erősen figyeltem, hogy a hátam mögött lévő kis szobalány szobájából nem hallok-e neszt, nehogy meglepetés érjen, és kinyissa a hátam mögött az ajtaját, bár ha ilyen előfordult volna, akkor a WC-re menőt játszottam volna meg. Hiába figyeltem „Z” szobája felé, ebből a távolságból nem tudtam hallani, hogy beszélget-e a szobájában valakivel, és azt, hogy az 5-ös szobán keresztül kimenjek a nagy folyosóra, kockázatosnak találtam, mert kettő ajtót kellett volna kinyitnom és az 5-ös sz. szobából nyílik a 6-os sz. szoba, az öreg tulajdonosék szobája és ennek kis függönnyel ellátott, üvegezett ajtaja van, tehát ha nem alszanak véletlenül, akkor kiláthatnak rajta. Számításba kellett vennem azt is, hogy a tulajdonosék öreg emberek, akik megszokták a ház minden neszt, és az öreg emberek nem mély alvók. Ha észrevesznek, nem tudom

megindokolni, hogy éjjel miért mentem ki az 5-ös sz. szobába. Visszahúzódtam a legnagyobb csendben az én szobámba. De még be sem tettem az én ajtómat, mikor hallottam, hogy „Z” ajtaja nyitódik, illetve csukódik. Feltételeztem, hogy az autó után most WC-re fog jönni. Az ajtómat becsuktam és lehasaltam, ebben a pillanatban már gyúlt is a villany a kis folyosón, és az általam fűrt kis lukon tisztán felismertem „Z” személyét. A kis folyosón a WC-vel szembeni falon van egy kézmosó vízvezeték. Egy törölköző volt „Z” vállán és szappan a kezében. A szappant letette a mosdóra, és ő bement a WC-re. Kb. 4-5 perc után onnan kijött, a mosdónál megmosta a kezét és az arcát, megtörölközött és visszament a szobájába. Ezen az éjjelen még egyszer jött ki WC-re „Z”, pontosan 4 órakor. Én ezen az éjjelen keveset aludtam, azt is csak úgy félálomban, de boldog voltam, hogy végre láthattam „Z” személyét. De akármilyen álmos voltam, azért, hogy a háziak előtt a szerepemet megjátsszam, már 1/6-kor, reggel lementem a templomba reggeli misére.

27-én, szerdán, reggel 1/6-kor már az öreg Schmiedl lent volt a konyhánál, és mikor mondtam neki, hogy a templomba megyek, láttam az arcán, hogy ez jó benyomást tesz nála. Titkon reméltem, hogy a templomban meg fog jelenni „Z” is, de nem jött, pedig úgy ültem be az egyik padba, hogy mindenkit lássak, aki bejön. Előző este, mikor a Bescheinigungomat elvitték, és kb. 1 óra múlva visszahozták, latolgattam a lehetőségeket, és arra megállapodásra jutottam magammal, hogy semmi esetre sem telefonálhattak Güssingbe. Ekkor gondoltam arra, hogy esetleg lefényképezték a fényképeimet a Bescheinigungról, de mikor éjjel láttam megérkezni „Z”-t, akkor már ezt a lehetőséget is labilisnak, bár nem kizártnak tartottam. Hogy miért? Mert este már csak Braun Hobbyval⁴¹ vagy magnéziummal tudnak elfogadhatóan fényképről fényképezni, viszont ha „Z” nem volt itthon és hazajövele előtt visszaadták a Bescheinigungomat, akkor talán nem valószínű, hogy lett volna ott, aki ezt megcsinálja, bár ez mondom, nincs kizárva. Gondoltam arra is, hogy csak azért vitték el a Bescheinigungot, hogy lássák, nem-e ijedek meg ettől.

Ezen a napon nappal egész nap nem tudtam „Z”-vel találkozni. Az ivóban reggeliztem templom után, majd felmentem a szobámba és az ablakon keresztül figyeltem az utcán a mozgást. Már reggel 6 órakor megindult az élet és a motorkerékpár-forgalom és 7 óra előtt az autóforgalom is. Reggel 9 óra felé kiültem a kerthelyiségbe, képes lapot olvastam, majd a napozást színleltem és igyekeztem figyelni, hogy mi történik körülöttem. Az orvosságokból megint kivettem 2 dobozkat az asztalomra magam elé, és időnként úgy tettem, mintha bevennék belőle. Kb. 1/2 11-ig pihengettem ott, majd felmentem a szobámba és kb. 11 óra felé lesétáltam Solbad-Hall felé. Lefelé menet tapasztaltam kb. már a fele úton, hogy figyelés alatt vagyok. Egy motorkerékpáros fiatalember, kb. 25 éves lehetett, amerre mentem, mindig feltűnt, majd később egy gyalogos férfi is igyekezett tisztas távolságból szemmel tartani. A gyalogos férfi, egy kb. velem egymagasságú, 32–35 év körüli, jó kondícióban lévő férfi volt. Én hagytam, hogy könnyű feladatuk legyen. Solbad-Hallban újságot és képeslapot vásároltam, elmentem Solbad-Hallon is a templomba, mikor láttam, hogy a férfi is bejön utánam a templomba, akkor én a főoltárnál letérdeltem, és mély „áhitatosságba” merültem. „Áhitatosságomat” csak a gyakori, erős köhögésem szakította meg a templomban. Majd kifelé menet több aprópénzt dobtam a perselybe. 14 órára visszasétáltam a célobjektumhoz, de előzőleg az 1-es sz. út aljánál egy vendéglőben megebédeltem. A szobámban lefeküdtem és aludtam 1/25 óráig. 5 órakor, azaz helyesen 17 órakor a Dörfliner felé vezető úton tettem egy sétát, ekkor megint elmentem a vattával tömött üzem raktárhelyisége mellett. 18 órára hazasétáltam. A kaszárnyát elkerültem, gondolva, hogy annak megközelítésével csak felesleges gyanúnak teszem ki magam. A kaszárnya felett sűrű erdők kezdődnek. Ezen az úton is figyelés alatt voltam, most ügyesen, két férfi beszélgetve sétáltak és a lőtér mellett elhúzódo kis gyalogösvényről követtek a szemükkel, majd az említett üzem túlsó oldalán haladtak velem egy irányban. Hazaérkezésem előtt megint bementem rövid időre a templomba.

Hazaérkezve bementem az ivószobába. A tulajdonos kedves volt hozzám és megkérdezte, akarok-e vacsorázni, van gulás és kávé. Én mindkettőt kértem és szépen megköszöntem. Elszólta magát az öreg, hogy informálva van az aznapi Solbad-Hall-i sétámról, mert megkérdezte: „Hogy tetszik a Sollbad-Hall-i templom? Én égre-földre

dicsértem a bécsi templomokat is, pedig Bécsben egy templomban sem voltam, de feltételeztem, hogy a fővárosban csak szép templomok lehetnek. Elkezdődött megint a beszélgetés, most tudtam, következik megint a kérdezősködés. Kérdezett életemről megint, aztán a „szegény magyar népről” beszélgettünk, és a végén a politikánál kötött ki: „Kádár rossz ember, oroszbérenc!” Nekem vezérfonalam volt ennél a beszélgetésnél, hogy akkor lenne újra jó az élet Magyarországon, ha újra Osztrák–Magyar Monarchia lenne. Szüleim mesélték, hogy Ferenc József császár idején volt jó az élet. A magyar nép tisztelettel néz a kulturált osztrák nép felé és örül az osztrák nép „szabadságának”. Dicsértem Wient, Innsbruckot, hogy milyen tisztaság van, bármerre megy az ember, és milyen gyönyörű Ausztriának a panorámája. Most, hogy a sok magyarnak „el kellett menekülnie”, itt az osztrák nép milyen megértő, jóindulatú és udvarias a magyar menekültekkel. Mondtam, hogy ezt megírtuk Budapestre is, és ez jólesik az otthon maradt magyaroknak is. Nem hinném, hogy rossz benyomást tettem volna az öregekre és a még ott lévő két férfire. Különösen a 40 éves lánya bólogatott és mosolygott. Ha köhögtem, lehetett látni, hogy sajnálnak. Úgy gondoltam, ha „referálnak” rólam „Z”-nek, nem fognak rosszat mondani. De hiába volt minden, hiába töltöttem az időmet az ivószobában, „Z” nem ereszkedett le akkor még hozzám. Nem is láttam „Z”-t egész nap. Az autóját, a T. 52-062 sz. Volkswagent ugyanekkor, este ¾7-kor a földszinti WC-ablakból láttam üresen a ház előtt, de hogy mikor jött, és kivel jött, sőt, hogy mikor távozott és kivel, azt ezen a napon sajnos nem sikerült látnom. 20 óra felé felmentem a szobámba. A lépcsőn ekkor jött lefelé a „motorszereelő”, aki ugyan mosolyogva fogadta a köszönésemet, de semmi egyéb. Képtelen voltam több időt tölteni az ivóban, mert az egész ház olyan szűk, „családszerű” volt, hogy képtelenség volt a beszélgetés elől kitérni és mindig kérdezősködtek. Már veszélyes volt számomra a kérdezősködés. A szobámban ezen az estén senki se zavart. Ezen az estén próbáltam beszélgetésbe kerülni a primitív szobalánnyal és bekopogtam hozzá azzal, hogy egy ingemet kellene kivasalni. Elvette ugyan tőlem az inget, de nem beszélgetett, azonnal lesietett azzal, hogy majd reggelre odateszi az ingemet az ajtó elé. Ott van egy kis láda, leterítve terítővel. Ezen az éjjelen kettő esetben jött megint „Z” a WC-re és rajta kívül az előző napi személyek. Egyébként egész éjszaka nem tapasztaltam semmit.

28-án, csütörtökön a reggelt megint a templomban kezdtem. Templom után visszamentem az ivóba, és kávé kaptam reggelire. Reggeli után felmentem a szobámba, és ezt látták a hazaiak is. De én mindjárt le is jöttem a gumitalpas cipőmben, csendben jártam, és kimentem a házból a kert felőli kapun. Felmentem a csendőrség utcájába megnézni, hogy ott áll-e a személygépkocsi. Nem állt ott! Visszafelé mentem, és éppen a templom ajtajánál voltam, mikor láttam, hogy a célobjektum felől jön „Z” egyedül! Még annyi időm volt, hogy belépjek a templomba. Ő nem látott engem. Gondoltam, a templomba jön. Nem jött be a templomba. Elment a templomajtó előtt, fel az országút felé. Kiléptem a templomból, gondoltam, itt a kínálkozó alkalom megfigyelni, hová megy. Ő felért az országútra, és ott megállt, ott volt már egy idősebb bácsi, azzal kezdett beszélgetni. A templom kis udvarán van egy pad és mellette egy nagyobb fa. Én leültem a padra, „Z” engem nem látott, egészen közel ültem a fához, és a szótáramat kezdtem olvasni, ez egy fekete fedelű könyv, olyan, mint egy imakönyv, ez különben mindig a zsebemben volt. Aki arra előttem eljött, azt gondolhatta, hogy az imakönyvemet olvasom. Figyeltem „Z”-t, merre fog továbbindulni. Valamire valahogy nem számítottam. Az autóbuszra! Egy pillanat, és ott volt az autóbusz, én csak az utolsó pillanatban láthattam, mert a templom takarta előlem az országútnak azt a szakaszát, amerről az autóbusz jött. „Z” felszállt rá! Innsbruck felé! Ez pontosan reggel 8 óra 20 perckor történt. Már feltűnés nélkül nem tudtam volna utána szállni, és ha észrevesz, akkor úgyis „megetet”, gondoltam, és semmi körülmények között nem fogja ő ezt véletlenül minősíteni, tehát gondoltam, a továbbiakban ez rám nézve csak hátrányos lehet, ezért inkább nyugodtan ülve maradtam. Most nem voltam figyelés alatt, nyugodtan a 2-es sz. úton lemehettem volna Solbad-Hallba és onnan be Innsbruckba, de azt is tudtam, hogy mire én leérek Solbad-Hallra, addigra az autóbusz már Innsbruckban van, és mire én villamossal beérek Innsbruckba, már semmi reményem nincs arra, hogy a városban „Z”-t valahol felleljem. Ha egy motorkerékpárom lett volna és egy motoros bőrsapkám, amiben nem lehetett volna engem felismerni, úgy ez kitűnő alkalom lett volna „Z” mozgásának a

felderítésére, de ilyesmivel nem rendelkeztem. Arra is gondoltam, ha most észrevétlenül lemegyek Innsbruckba, és fél napra kivonom magam a figyelés alól, ez a háziakban gyanút fog ébresztetni, képzelődni fognak, hogy hol járhattam, és nem akartam gyanút magam ellen, hiszen jóformán semmi reményem nem volt, hogy „Z”-t Innsbruckban fellelem. És lehet az is – gondoltam akkor –, hogy nem ment egészen Innsbruckig, lehet, hogy Rumynál leszáll. Tehát inkább visszamentem a célobjektumba és leültem az egyik kerti asztalhoz.

A fiatalabb, 30 éves nő – az egyik családtag, aki Absamban van férjnél – jött ki később a kertbe és látott meg, hogy ott ülök. Én udvariasan köszöntem, fogadta a köszönésem, de láttam rajta a meglepődést, hogy engem ott talál. Ott maradtam egy jó ideig, aztán bementem az ivóba, és bejelentettem az öregnek, hogy elmegyek kicsit sétálni. Lementem megint Solbad-Hallra. Sétáltam egyet, több üzletbe bementem, csokoládét vettem, aztán banánt, majd mandarint és simán tapasztaltam, hogy megint figyelés alatt vagyok. A figyelők, két 25 év körüli fiatalember, az egyik sovány, 170 cm magas, a másik kicsit alacsonyabb, telt alakú és mindkettő barna hajú volt. Kimondottan naiv fiatalok voltak, az ellenőrzésem legegyszerűbb trükkjének is „bedültek”. De hagytam, hadd higgyék, hogy ők ügyesek és észrevétlenek. Megint elmentem a templomba, megint letérdeltem és imádságba „mélyedtem”. Délben megint megebédeltem Solbad-Hallon, majd hazamentem. Ezen az estén, pontosan 19 óra 40 perckor megállt a ház előtt, illetve pontosan az 1-es sz. út Absam felőli fordulójában a T. 52-062 sz. Volkswagen és kiszállt belőle „Z” személy. Én az ablakomból magamat fedve néztem, ő nem láthatott engem. A kiszállás után ott pár pillanatig beszélt egy férfivel. Már sötét volt, ezért a férfit nem tudtam felismerni, hogy láttam-e már. Az autó továbbment, fel Absamnak. Ezután „Z” bejött a célobjektumba a férfivel együtt. Én az ajtóhoz húzódtam, azt kinyitottam, és vártam, hogy megint szokása szerint feljön a szobájába, de nem hallottam az ajtajának a nyitását és csukódását, ezért gondoltam, lent maradt az ivóban. Gyorsan lementem az ivóba egy üveg sörért, de „Z”-t sehol nem találtam, pedig váratlanul mentem le. Úgy csináltam, mintha a szobámba mennék vissza, de elhatározásom volt, hogy megkeresem „Z”-t, hogy hová tűnt. Először bementem a földszinti WC-re, de ott a férfi WC-ben nem találtam senkit, aztán kimentem a kertre nyíló kapun, és körbementem a házat, benézve a földszinten az eligazításomban „irodának” megjelölt helyiség ablakain, de ott teljes sötétség volt. „Z”-t nem találtam sehol, ellenben tapasztaltam, hogy a célobjektum kis utca felőli részén, a második emeleten megint világosság van. Ebből arra következtettem, hogy csak az történhetett, hogy amíg én vártam, hogy „Z” az első emeleten lévő szobájába térjen, ő addig a férfivel együtt – mert a férfit sem találtam az ivóban – a második emeletre ment fel. A második emeletre nem volt lehetőségem felmenni, mert mikor visszamentem az épületbe és felmentem az első emeletre kezemben az üveg sörrel, a kis szobalány ott mozgott, az átjárószobának az egyik szekrényében rakosgatott. Abból a szobából nyílik egy ablak pont a második emeleti lépcsőfeljáratra, tehát a kis szobalány látott volna, ha a második emeletre megyek. Általában a kis szobalány mindig ott jött-ment és lábatlankodott napközben az első emeleten. Ezen az estén 21 óra 40 perckor láttam viszont újra „Z”-t, amikor is WC-re jött, majd onnan a szobájába ment be. Ezután már nem is igen figyeltem, hogy kik jönnek a WC-re, ezen az éjszakán főleg az utcát figyeltem, a mozgást, az esetleges csendőrellenőrzést. Besötétedés után csendőrellenőrzés vagy csendőrmozgás alig-alig tapasztalható. Éjjel 24 óra után aztán minden elcsendesedik, sem gyalogközlekedést, sem autó- vagy motorkerékpár-forgalmat nem tapasztaltam.

29-én, pénteken megint templomba mentem, majd reggeliztem és újra megpróbáltam az előző napi formában észrevétlenül kijutni a házból. Ez most is sikerült. Ez alkalommal túlmentem a templomon, és az országút túlsó oldalán, pont a templommal és az autóbuzsmegállóval szemben van egy kis temető. Oda mentem be, a sírokat nézegettem, ott eléggé fedve voltam és vártam az autóbuzst, gondoltam, ha megint látom „Z”-t felszállni, úgy innen ebből a pozícióból talán én is fel tudok szállni feltűnés nélkül. Előre elkészítettem 3.60 schill. viteldíjat, hogy beszéljem se kelljen a felszállásnál, mert mindig ott kell elöl felszállni, és mindigjárt a vezetőtől kell jegyet váltani, és talán észrevétlenül le tudok ülni. Megjött a 8. 20-as autóbusz, de „Z” nem jött az autóbuszhoz, így én sem szálltam fel, hanem visszamentem a gasthausba. Egy

darabig mozogtam a házban, hátha látok valamit, amit még nem láttam, aztán kiültem a kertbe olyan pontra, ahonnan az országutat is látom, ha esetleg „Z”-ért jönnének kocsival, de egy jó órai szemlélődés után sem láttam sehol „Z”-t. Az egyéb személyeket megszoktam már, különösebben nem is érdekelték. Egyébként érdekességnek megemlítem, hogy az öreg, botra támaszkodó személyt, a 3-as szoba lakóját ugyanúgy nem láttam soha reggelenként elmenni, mint ahogy „Z”-nek a mozgását sem tudtam pontosan figyelemmel kíséreni. Ezen a reggelen az öreg Schmiednek bejelentettem, hogy nem bírom magam kipiheenni, mert éjjel, minden ¼ órában felébredek a toronyóra ütésére. Ezt nem tudom megszokni. Nekem pedig sok pihenés kell, ezért is jöttem el a lármás Bécsből. Megköszöntem a jóindulatát és kedvességét, megígértem, hogy Amerikából majd fogok neki írni, és bejelentettem, hogy megnézem még egyszer a Sollbad-Hall-i templomot, és délután elköltözöm. Még azt is megkérdeztem a legkomolyabb arccal, hogy be kell-e mennem a csendőrségre kijelenteni magam, de azt mondta, hogy nem kell. Kifizettem minden tartozásom, a szobalánynak is adtam 5 schilling borraivalót – pedig inkább megöltem volna – , majd elmentem fel Absam felé, a csendőrség előtt megnéztem ott áll-e a Volkswagen, de nem állt ott, hogy mikor és merre ment el, azt nem tudom, pedig ahol a kertben töltöttem az időt előzőleg, onnan minden kocsit láttam, amely az 1-es úton ment le, és láttam az Absam-Rumy felé vezető országútnak az Innsbruck felé haladó szakaszát is. Ezután a 2-es sz. úton lementem újra Solbad-Hall felé, megint séta, vásárlás, templom, újra tapasztaltam, hogy figyelés alatt vagyok, újra az első napi, velem egymagasságú, 32–35 év körüli férfi jött szorgalmasan utánam. Solbad-Hallon újra megebédeltem, majd kényelmesen sétálva visszatértem a célobjektumba. Ezen a napon du. 17 óra előtt pár perccel végleg elbúcsúztam, és elindultam az 1-es sz. műúton le Solbad-Hall felé, hogy bemegyek Innsbruckba.

Természetesen el voltam készülve, hogy most is figyelés alatt leszek, de mivel én Innsbruckban az új lakásomat úgy akartam elfoglalni, hogy senki ne tudja, hová is mentem lakni, ezért elhatároztam, hogy minden figyelést „le fogok rázni”! Figyelmesen haladtam, és az 1-es sz. út alján voltam már majdnem, mikor a T. 52-062 sz. Volkswagen elrobogott mellettem. Hogy honnan került elő, pedig a reggeli órákban már nem találtam a csendőrség előtt, és meg voltam győződve magamban, hogy a községtől távol van, és csak személyi figyelés „lerázására” készültem inkább fel. De itt volt, és gondoltam, hogy ez nem lesz véletlen.

Mikor leértem a Solbad-Hall-i villamosmegállóhoz, jól kinyitottam a szemem. Először nem tapasztaltam semmit, már felszálltam a villamosra, már a villamos el is indult, mikor kb. 500 méter után visszafelé figyeltem, és észrevettem, hogy kb. 200 m távolságból követi a villamost a kis Volkswagen. Figyeltem az utasokat is, és figyeltem a villamost egyenletesen követő Volkswagent. A Volkswagen a megállóknál mindig megközelítette a villamost, majd újra visszamaradt. Így érkeztünk el a Hungerburgbahn megállójáig. Itt leszálltam és átmentem az úttesten, a Volkswagen lassú tempóban akkor ment el mögöttem. Én kényelmesen rágyújtottam egy cigarettára és bementem a fogaskerekű épületébe, és jegyet váltottam Hungerburgig. Kb. 20–30 mp. múlva egy szőkésbarna, 28 év körüli, karcsú nő is bejött, és szintén jegyet váltott. Elindult a fogaskerekű, és én beszálltam az első nyitott kocsiba, a nő pedig az utolsó fülkébe. Hungerburgbahn állomáson fent mindketten kiszálltunk. Én láttam a nő részéről a figyelést, de „Z”-t nem láttam sehol. Én ott fent bementem a Hotel Hungerburgba, és mindjárt az ajtóban a portástól megkérdeztem, mibe kerül a napi penzió. Bár én ezt már pontosan tudtam, hiszen még Absamban való kirándulásom előtt tájékoztattam erről, de most ezt félrevezetésnek szántam a figyelőm felé. Mikor újra megmondták, hogy napi 116 schilling, azt feleltem, hogy az nekem drága, és átmentem a hotellel szembeni penzióba. Ott is érdeklődtem, és utána ott a penzió éttermében az ajtótól jobbra egy falrész mögé leültem, és kértem egy nagy eszpresszót. Alig ültem le, nyílt az ajtó és bejött a szőkésbarna, 28 év körüli, karcsú nő. Ő engem nem láthatott mindjárt, mert a falrész mögött ültem, ezért egész bejött, és körülnézett. Mikor meglátott, visszahúzódott, és az ajtó bal oldalánál lévő asztalnál leült. Ő is kért egy feketét. Mikor a felszolgáló neki a feketét kihozta, akkor ő azonnal fizetett is, és így, mikor kb. 10 perc múlva én szóltam a felszolgálónak, hogy fizetek, akkor ő már fel is állt és kiment a penzióból. Fizetés után én is kimentem, a nőt azonban nem láttam, de nem is akartam feltűnően keresni. Azt

akartam, hogy a nőnek az legyen az érzése, hogy én nem is tudok az ő létezéséről. Mentem egyenesen a fogaskerekű pénztárához. Örömmel láttam, hogy a pénztár előtt ott áll „Z” barátom is. Ő oldalt állt, közvetlen a pénztáráblak előtt félig a pénztár felé, félig pedig felém volt fordulva. Mikor én melléérttem, akkor „elszólta magát”, mert én még egy szót sem szóltam, tehát ő nem tudhatta, hogy én magyar vagyok, mégis udvariasan erőltetett német akcentussal fél lépést hátrább lépett és azt mondta nekem, hogy: „Tessék!” Én örömet színelve belementem a játékba, és sugárzó arccal, mintha most látnám életemben először, felé fordultam és megkérdeztem: „Magyar tetszik lenni?” „Nem” – felelte ő. „Csak az első háborúban 9 évig voltam Magyarországon és grammatische is megtanultam a magyar nyelvet, de már sokat felejtettem.” Jaj, de örülök!” – mondtam én. Közben odaért a nő is, és beszálltunk a lefelé induló fogaskerekűbe. Mind a hárman egy fülkébe. Én ültem „Z” mellett menetirányban, és a nő velünk szemben. Ebben a fülkében csak mi hárman ültünk. Alighogy leültünk, „Z” megszólalt és megint elszólta magát:

„Z”: „Maga tényleg tud németül?”

„R”: „Tudok egy kicsit, amit főleg már itt tanultam kint, de sokszor akadozom, ezért örülök, ha magyarul beszélhetek valakivel.”

„Z”: „Merre lakott Magyarországon?”

„R”: „Budapesten, a Dohány utcában.”

„Z”: „Milyen világ van most Magyarországon?”

„R”: „Gyilkos világ, az oroszok elhurcolják a magyar fiatalságot!”

„Z”: „A sok zsidó, mind kommunista, ugye?”

„R”: „Mind karrierista!”

„Z”: „Igen, így van!”

„R”: „És Amerika nem segítette a magyar nép forradalmát, az orosz túlerő leverte!”

„Z”: „Igen, Amerika alszik. Az a baj, hogy New York lakosai közül minden harmadik zsidó!”

„R”: „Mi magyarok sajnos szétszóródunk a világba, mert a magyar föld már nem a magyaroké!”

„Z”: „Ennek az a két csirkefogó az oka: Roosevelt és Churchill. Ők lekezelték Sztálinnal. Pedig Hitler 3 hadosztályt ajánlott fel az oroszok ellen. (Noha ez érthetetlen, de szó szerint ezt mondta:) Ezek az események már láthatóak voltak akkor!”

„R”: „Sajnos mi magyarok isszuk meg mindennek a levét!”

„Z”: Igen, így van! Hová készül?”

„R”: „Bostonba megyek, vannak ott rokonaim!”

„Z”: „Hát, ott jobb lesz!”

Ekkor leért a fogaskerekű, és mind a hárman kiszálltunk. Amíg az úttesten mentünk keresztül ketten „Z”-vel – mert a nő kiszállás után eltűnt előlem és feltűnően nem figyelhettem, hogy merre megy – azt kérdeztem „Z”-től:

„R”: „Itt tetszik lakni Innsbruckban?”

„Z”: „Igen.”

„R”: „Merre?”

„Z”: „A Hercogh Friedrich strassén⁴²!”

Ekkor értünk a villamosmegállóhoz és „Z” megszólalt, mint aki le akar rázni:

„Z”: „Na, ez a villamos nekem jó a város felé!”

„R”: „Igazán örültem, teljes tiszteletem.”

Kezet fogtunk és „Z” felszállt a villamosra. A nőt nem láttam. Én gyalog mentem sok utcán keresztül, figyelve, hogy követnek-e, de semmit nem tapasztaltam. Így jutottam be a városba, mely jó nagy séta a Hungerburgbahntól, de megérte, mert teljesen meggyőződtem, hogy nem vagyok figyelés alatt. Új lakást béreltem az Amraser see strasse 9. sz. alatt. Lefeküdtem és reggelig aludtam.

30-án, szombaton délelőtt egy hatodik érzésre hallgatva, elmentem Innsbruckban a Hercogh Friedrich strassera. Ez egy árkád utca nagy forgalommal. Pont 10 órakor a Hercogh Friedrich strasse 10. számú ház előtt a T. 52-062 sz. Volkswagent látom megállni. A kocsiból „Z” személy szállt ki, és bement a kapun. A sofőr is kiszállt: alacsony, elég erőteljes férfi, maximum 35 éves. A sofőr a házban lévő ékszerüzlet kirakatát nézegette. Én az árkádok alól a túlsó oldalról feltűnés nélkül figyelhettem a

sofórt is, a kocsit is. Kb. 15 perc elteltével kijött a házból „Z”, majd beültek az autóba, és a város felé, illetve a Mária Theresian strasse⁴³ felé elindultak. Eltávozásuk után bementem a házba. Az összes lakók neveit felírtam, de Rohrbachnál ezt a feljegyzésemet is meg kellett semmisítenem.

Ezen az estén, még a besötétedés után, újra kimentem Absamba, és este 20 órakor a T. 52-062 sz. Volkswagen már ott állt a csendőrőrs előtt. A célobjektumot most megint többször körbe jártam, még egyszer utoljára alaposan igyekeztem magamnak a sötétben is mindent megjegyezni, majd hazamentem innsbrucki lakásomra.

Másnap, vasárnap reggel elutaztam Innsbruckból a magyar határ felé, illetve először Wienbe.

Budapest, 1957. április hó 12.

Rónai

1 db melléklet: Helyszínrajz a célobjektumról⁴⁴

[ÁBTL 3.2.2. T-2/3. Géppel írt tisztázat „Rónai” fedőnevű ügynök aláírásával.]

3. „Rónai” fedőnevű ügynök javaslata Zákó András erőszakos hazaszállításának módjára, 1957. április 16.

Szigorúan titkos!
Tárgy: Rónai 1-es sz.
jelentéséhez javaslat

Javaslat
Budapest, 1957. április hó 16-án

Az 1-es számú jelentésemben részletesen jelentettem „Z” személynek az általam megállapított ausztriai tartózkodását, mozgását és körülményeit.⁴⁵

Jelen javaslatomban „Z” személynek erőszakos úton a Népköztársaságunk területére való szállítására teszek javaslatot:

Elsősorban alapvető figyelmet kell szentelni annak a ténynek, hogy Innsbruck és a magyar határ között kb. 700 km-es utat kell megtenni gépkocsival „Z” személy birtokunkba vétele után. Ez a 700 km a legjobb útviszonyok és körülmények között is 9-10 órát vesz igénybe. Ebből a tényből kiindulva javasolnám, hogy „Z” személyt olyan pozícióból szerezzük meg, hogy a megszerzése után csak órák múlva vegyék észre hiányát. Mert azonnali felfedezés esetén valószínű, hogy igénybe tudják venni az osztrák hatóságok ellenőrzését is.

1. Ezért javasolnám az akció közvetlen végrehajtása előtt még további „Z” személy mozgásával kapcsolatos felderítést végezni. Úgy gondolom, hogy Innsbruckba való érkezésünk után az első napokban rendszeres figyelés alatt kell tartani a Hercogh Friedrich strasse 10. sz. házat. Ha ez a figyelés azt eredményezné, hogy „Z” ebben a házban rendszeresen megjelenik, akkor az onnan való távozása alkalmával az akció végrehajtható. Ennek részleteire szabad kezét kell engedélyezni az akció résztvevőinek. Ha a fenti cím nem mutatna rendszeres vagy kivárható látogatást „Z” részéről, akkor:

2. Reggelenként Dörflinerben felszállni arra az autóbuszra, mely 8. 20 órakor érkezik Absamba, és figyelni az autóbuszról, hogy „Z” Absamnál felszáll-e az autóbuszra. Ha „Z” is felszáll, akkor a további úton figyelés alatt tartani és megállapítani a további mozgását. Ha egy ilyen figyelés azt eredményezné, hogy „Z” Innsbruckig utazik, de ott a további figyelése valamilyen előre nem látott ok miatt nem folytatható, akkor a legközelebbi napokon már nem kell Dörflinerben felszállni az autóbuszra, hanem csak az Innsbruck-Hungerburgbahn állomáson, és ott megállapítani, hogy „Z” az autóbuszon van-e. Ha „Z” az autóbuszon van, akkor a figyelését újratekinteni. Ennél a módozatnál be lehet iktatni azt a segédeszközt, hogy „Z” autóbuszsal való közlekedése valószínűbb legyen, hogy az előző éjszaka a csendőrség előtt álló T. 52-062 sz. személygépkocsiját megközelítse, azon olyan – nem erőszakosnak látszó – műszaki hibát okozni, mely a

következő napra kizárta teszi annak használatát. Ha nem jó az autó, akkor feltétlen az autóbust fogja „Z” megint használni. Ha az így felderített, „Z” által látogatott innsbrucki cím területileg alkalmas az akció végrehajtására, akkor az onnan való távozása alkalmával végrehajtott akció után, úgy gondolom, hogy órákig nem fogják őt keresni. Az akció végrehajtásánál „Z”-t észrevétlenül, vagy legalábbis a legkisebb feltűnés nélkül kell a mi gépkocsinkban elhelyezni, és ilyen előzmények után, ha órák után keresni is fogják a személyét, akkor is a bizonytalanságban fognak tapogatózni, és nem lesz konkrét lehetőségük az osztrák hatóságok ellenőrzését igénybe venni. Ilyen körülmények között végrehajtott akció után a 9–10 órai autót már realisabb.

Rónai

[ÁBTL 3.2.2. T-2/3. Kézzel írt eredeti, „Rónai” fedőnevű ügynök aláírásával.]

4. „Rónai” fedőnevű ügynök jelentése a felderítő tevékenység körülményeiről, valamint Zákó Andrásról, 1957. április 18.

Tárgy: Ügynökhelyzet

Jelentés
Budapest, 1957. április 18.

Az alábbiakban jelentem, hogy 1957. március 21. és április 5. közötti időben ausztriai területen tartózkodásom alatt milyen tapasztalatokat észleltem Innsbruck, Solbad-Hall és Absam területét illetően, azontúl „Z” személyéről és az Ausztria általam mozgott területén az általános ügynökhelyzetről:

Innsbruck bár csak kb. 100 000 lakosú város, mégis olyan forgalommal rendelkezik, hogy az ügynökszemélyek mozgása aránylag veszélytelennek mondható. Természetesen ez nem azt jelenti, hogy minden figyelmet vagy óvatosságot félre kell tenni. Ezt nem!

1. Ebben a városban először is jól kell megválasztani lakhelyét, mert a szállodákban és a penziókban itt is bejelentkezési kötelezettség van, és ezen keresztül már a bejelentettek bizonyos ellenőrzési lehetőséget nyújtottak maguk ellen. Ezért ajánlatos magánszemélyeknél lakást bérelni. Található sok ilyen magánlakás, mert a lakosságnak elég nagy része híz jövedelmet abból, hogy lakásának egy szobáját kiadja. Sőt szeretik is az idegent, mert az idegen rendszerint nemcsak a szobát bérlő ki napokra, vagy esetleg egy-két hétre, hanem az alatt az idő alatt kisebb szívességeket is kér az idegen – egy-egy ing, zsebkendő, vagy zokni mosása, egy-egy reggeli vagy egy vacsora – és ez mind pénz jelent ezeknek a magánszemélyeknek. Mert azt tudnunk kell, hogy ilyen magánszemélyek előtt mindig takarékos személyeknek kell mutatkoznunk, de azért mindent megfizettetnek, ezek semmit nem tesznek önzetlenül és a legkisebb szívességükért is pénzt kérnek. Ezen magánszemélyeknél nem szokás a bejelentés, és így, ha előttük jó legendával indokoljuk a városban való tartózkodásunk, akkor különösebb ellenőrzéstől erről az oldalról nemigen kell tartanunk. Ilyen magánlakáscímeket lehet szerezni általában a taxisofőröktől, vagy a pályaudvar virágáros pavilonjában, továbbá ugyancsak a pályaudvar ajándékcikket árusító pavilonjában, de rendszerint tudnak ilyet a fodrászok is. Ezek előtt helyes azzal indokolni, hogy azért keresünk privát szobát, mert a hotel drága. Bár a valóság az, hogy a privát szoba alig-alig olcsóbb, mint a szállodai, de sokszor minden pénzt megér, hogy az ügynökszemély nyugodtan alhat. Mert a megfelelő pihenésre nagy gondot kell fordítani, hogy további munkáját mindig kellően kipihenve tudja végezni. Általában ajánlatos 3-4 naponként a lakását változtatni az ügynökszemélynek, és figyelemmel arra, hogy a változtatott lakások egymástól eléggé távol legyenek. Az adott legendák mindig kielégítőek legyenek, mert bár különösebb gyanakvást nem tapasztaltam ezektől a személyektől, de vannak közöttük egyszerű kíváncsiskodók, és az osztrák nép elég intelligens.

2. A városban való mozgás mindig határozott legyen. Nem szabad a városban ténferegni. Én tapasztaltam a városban civil ruhába öltözött utcai figyelőket, akik leállnak a város egy-egy pontján és figyelik a forgalmat, az embereket. Ha a pályaudvarra megyünk, ott is ajánlatos a határozott mozgás. Ha utazunk, mindig kérdezzük meg a jegyváltó pénztárnál azt is, hogy a kívánt vonat melyik vágányról indul, így feltűnés és kérdezősködés nélkül tudunk a vonatig eljutni.

3. Ruházatunkra mindig ügyeljünk. Mindig tiszták legyünk, és rendszeresen naponta borotválkozzunk. Cipőnk, ruhánk és kabátunk feltétlenül szokványos, osztrák legyen. Ha tisztábbak és elegánsabbak vagyunk az átlagnál, az sohasem baj, de feltűnőek se legyünk. Meg kell tudnunk határozni a jó középutat. Lehetőleg tudjuk változtatni öltözetünket.

4. Nem ajánlatos utcán vagy nyilvános helyiségben nőkre megjegyzést tenni. Solbad-Hall nyaralóhely nagy forgalommal. Itt is lehet magánszemélyeknél szobát bérelni, de ez nem szükséges, mert olyan közel van Innsbruckhoz, hogy felesleges ebben a kisebb létszámú helyiségben szobát bérelni. Itt a forgalom dacára már nagyon ismerik az emberek egymást, és legfeljebb a nyári szezonban lehet teljesen gyanúmentes legendát találni. Télen, tavasszal vagy ősszel itt még azt sem mondhatjuk, hogy síelni jöttünk Tirolnak erre a részére, mert a legközelebbi síterület a Hafele Kar, és az is Innsbruck felett van, és nem Solbad-Hall felett. Tehát lakást bérelni itt ügynökhelyzetben nem tanácsos. Solbad-Hallban egyébként nappal és este a mozgás majdnem szabadnak mondható ügynöki szempontból. Vannak rendőrök, de ezek inkább a forgalmat ellenőrzik. Természetesen itt sem szabad feltűnést vagy egyéb hibát elkövetni. Solbad-Hallban már sok magyar él, de ezekkel nem tanácsos barátságba kerülni, ezeknek nagyobb része véleményem szerint komoly ellenségei Népköztársaságunknak. És vannak távolabbi feltevéseim is. Közel van a Rummy őrzőszóalj, ahol már kiképzést is kapnak magyar személyek. Általános véleményem Innsbruckról és Solbad-Hallról, hogy ügynöki szempontból a mozgás ezeken a területeken nem jelent különösebb veszélyt, hacsak komoly hibát nem követünk el. Sokszor apró hibákra is vigyáznunk kell, pl. a mozik előcsarnokában tilos a dohányzás, ha ott véletlenül rágyújtunk, az rendőri igazoltatást vonhat maga után. Absam területe, bár közel van Innsbruckhoz és majdnem egybeolvad Solbad-Hallal, mégis teljesen más. Itt már minden mozgás kockázattal jár. Az emberek minden idegent kimondottan gyanakvással és rosszindulattal figyelnek. Maga Absam területe egész kicsi is ahhoz, hogy ott bárki is a nappali időben feltűnés nélkül mozoghasson. Absamnak nincs semmi olyan nevezetessége, ami okot adna az oda való kirándulásra. A temploma kicsi, a mozija csak teljesen helyi jellegű. Az absamiak nagy része Innsbruckba jár be dolgozni. Absam maga jelentéktelen kis falu. Egyik ember pontosan ismeri a másikat, és ha egy idegen van a faluban, azt már az utcán játszó gyerekek futva mondják el az anyjuknak. Absamban kettő gasthaus van, és mindkettő olyan szűk családias jellegű, hogy ott az elszigetelődés szinte teljesen lehetetlen. Aki ott bármelyikbe bemegy, ott megnézik előlről, hátulról, mondhatom, kellemetlenül megbámulják, és ezer kíváncsi kérdést tesznek fel. Ez alól egy nap, a vasárnap csak a kivétel, amikor is van némi forgalom, és van valami lehetőség az elszigetelődésre.

„Z” személy jellemzése:

Megítélésem szerint kb. 60 éves, 180 cm magas, eléggé jó fizikai állapotban van, de nem kemény. Ruházata az általam tapasztalt időben, minden alkalommal világosszürkés drapp felöltő, kalap és térdnadrág. Inkább alattomos ravaszságot mértem fel nála, mint kiemelkedő műveltséget.

Feleségét vagy leányát egy esetben sem láttam, ezért véleményem szerint az általam tapasztalt időben ezek nem is tartózkodtak a célobjektumban.

Sofőrje kb. 165 cm magas, elég erőteljes, kb. 35-40 éves, barna hajú férfi. Erről egyebet nem tudok mondani.

Bécs, Südbahnhof, Westbahnhof, Wiener Neustadt átszállást kerülni.

[ÁBTL 3.2.2. T-2/3. Géppel írt tisztázat „Rónai” fedőnevű ügynök aláírásával.]

5. „Rónai” és „Acél” fedőnevű ügynökök javaslata Zákó András közlekedési szokásainak feltérképezésére, 1957. május hó 10.

Tárgy: „Z” személy
mozgásának a
felderítésére javaslat

Javaslat
Budapest, 1957. május hó 10-én

„Z” személy mozgásának pontos felderítése alkalmával elsősorban fontos, hogy a felderítő személyek a ruházatukat változtatni tudják, illetve erre módjuk legyen.

„Z” személy mozgásának a követésére egy motorkerékpár alkalmasabbnak mutatkozik, mint egy autó, mert az ő területén a motorkerékpár-forgalom olyan nagy, hogy a motorkerékpárral való mozgás, azt lehet mondani, hogy feltűnés nélküli. Ezzel szemben egy gépkocsinak mindig nagyobb jellegzetessége van, és többször ugyanazon gépkocsival követni valakit több feltűnést jelent, mint motorkerékpárral. Ha számításba vesszük azt is, hogy a gépkocsikat az akció tényleges végrehajtásáig nem kívánjuk a célszemély vagy annak környezete előtt megismertetni, hogy arról a későbbiek folyamán esetleg semmiféle felvilágosítást az osztrák hatóságok felé ne tudjanak jelenteni, akkor a közbeeső felderítési időszak alatt ésszerűen indokolt a motorkerékpár használata. A motorkerékpár használatának alkalmával több lehetőség van arra, hogy annak használója különböző motorsapkával, motoros szemüveggel és egyebekkel magát felismerhetetlenné tegye. A motorkerékpár márkáját illetőleg a „Puch” márkát javasolnám, mert ez a márka nagy számban van ott forgalomban, és így pl. ha nyílt országúton követem „Z” autóját egy zárt motorsapkával a fejemen, ha beérünk a városba, ott a zárt sapkát felcserélem egy kalappal mondjuk, ami készenlétben lenne a zsebemben, és ha autójából esetleg vissza is tekintene „Z” vagy a sofőrje, már nem valószínű, hogy a motorkerékpár alapján felismerne, mert Puch motor rengeteg szalad azon a területen.

„Z” mozgásának felderítését ezen időszakban feltétlen olyan konspiráltan kell végezni, hogy „Z” még csak sejteni se sejtessen erről semmit, mert most minden hiba veszélyeztetni magának az akciónak a végrehajtását, és minden elhamarkodott mozgásunk a figyelés alkalmával „Z” éberségét fokozná. Ezért javaslom, hogy „Z” mozgásának a felderítését ne közvetlen „Z” személynél kezdjük. Én alkalmasabbnak találok az általa használt személygépkocsinak a figyelését, függetlenül attól, hogy abban a figyelés alkalmával bent ül-e „Z”, vagy sem. Sőt számunkra kedvezőbb, ha „Z” nem ül a kocsiban, hanem figyelésünk következményeképp megállapítjuk, hogy mikor és hová megy a személygépkocsi „Z” személyért. „Z” objektumát ismerve és tudva, hogy ott különösebb hivatali tevékenységet nem folytat, ezért logikus következtetés, hogy ő a nappali órákban egy másik objektumban, esetleg a városban végez tevékenységet, és a napnak egy bizonyos órájában a személygépkocsi érte megy. Ha már a személygépkocsiján keresztül felderítettük azt az objektumot, ahol a nappali órákban „Z” tartózkodik, akkor az akció tulajdonképpen végrehajtásához sokkal közelebb jutottunk. Tekintettel arra, hogy a személygépkocsija a csendőrség előtt az utcán áll éjjel és a kora reggeli órákban is, így annak elindulását jóval könnyebb figyelemmel tartani, mint magát „Z”-t. Ha állóhelyéről elindul, akkor 250–300 méter távolságból a követése már nem jelent nagy feladatot. Valószínű, hogy így a gépkocsinak a figyelését több napra kell beütemezni, és ha mondjuk, megállapítjuk az első napon, hogy a gépkocsi melyik úton szokott a Sollbad-Hall-i vagy innsbrucki útra letérni Absamból, akkor a következő napokon már könnyebb a helyzetünk a figyelésével kapcsolatosan, mert az innsbrucki országúton már hosszabb időt tudunk minden feltűnés nélkül várakozni addig, amíg ez a gépkocsi feltűnik, és az onnan való követése szintén már csak egy kisebb és veszélytelenebb feladat. A kocsit esetleg több napon keresztül is, de addig kell figyelésünk alatt tartani, amíg nem győződünk meg arról, hogy hol veszi azt „Z” használatba visszafelé.

Ha odaérkezésünk idején esetleg előállna egy olyan helyzet, hogy személygépkocsija mondjuk javítás alatt állna és így az nem volna használatban, az ránk nézve nem volna hátrányos, mert ez esetben „Z” az autóbust használná, mint tette azt a felderítésem alkalmával is, és az utóbuszon való utazása alkalmával, pláne motorkerékpár segítségével, a figyelése feltétlen eredményes lenne.

Acél

Rónai

Budapest, 1957. április 10.

[ÁBTL 3.2.2. T-2/3. Géppel írt tisztázat „Rónai” és „Acél” fedőnevű ügynökök aláírásával]

¹ Az MSZMP Ideiglenes Központi Bizottsága 1956. december 5-i ülésének jegyzőkönyve. In *A Magyar Szocialista Munkáspárt ideiglenes vezető testületeinek jegyzőkönyvei. I. kötet. 1956. november 11– 1957. január 14.* Szerk. Némethné Vágyi Karola és Sipos Levente. Budapest, Intera Rt., 1993. 238-239.

² Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (ÁBTL) 3.2.2. T-2/3. 14. Javaslat, 1957. január 31.

³ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 14. Javaslat, 1957. január 31.

⁴ ÁBTL 1.11.12. – Magyar – Szovjet kapcsolatok (1955) 1958–1962 – 1959. 01. 08. – 99-650/55 1-18. A Moszkvában 1955-ben megtartott értekezletről jelentés.

⁵ ÁBTL 1.11.12. – Magyar – Szovjet kapcsolatok (1955) 1958–1962 – 1959. 01.08. – 99-650/55 2. A Moszkvában 1955-ben megtartott értekezletről jelentés.

⁶ ÁBTL 1.11.12. – Magyar – Szovjet kapcsolatok (1955) 1958–1962 – 1959. 01. 08. – 99-650/55 7. A Moszkvában 1955-ben megtartott értekezletről jelentés.

⁷ ÁBTL 1.11.12. – Magyar – Szovjet kapcsolatok (1955) 1958–1962 – 1959.01.08. – 99-650/55 9. A Moszkvában 1955-ben megtartott értekezletről jelentés.

⁸ Zákó Andrásnak a magyar állambiztonsági szervek több fedőnevet is adtak. Ilyen volt a „Huber” mellett a „Gitta”, illetve a „Kovács István”. A hivatalos iratokban, dossziékban ezeken a neveken is szerepeltették. Az alább közölt dokumentumokban „Rónai” ügynök „Z”-ként, illetve „Z” személyként említi.

⁹ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 15. Javaslat, 1957. január 31.

¹⁰ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 14. Javaslat, 1957. január 31.

¹¹ Köszönetemet fejezem ki Ungváry Krisztiánnak, hogy kéziratban rendelkezésemre bocsátotta A Katonai Biztonsági Hivatal és elődszerveinek vezetői című tanulmányát. Zákó András életrajzi adatainak egy része ebből az írásból származik.

¹² „Weszely Péter” beszerzési dossziéjából (ÁBTL 3.2.1. Bt-372/4.) nem lehet pontosan megállapítani, hogy 1948 vagy 1949 elején disszidált-e Magyarországról. Az viszont biztos, hogy keresztülutazta Ausztriát, többször elfogták és elengedték, majd Innsbruckban az osztrák rendészet átadta a franciáknak. A franciák is elengedték, de be kellett állnia egy francia kiegészítő katonai alakulathoz, egy úgynevezett őrzászlóaljba. 1948. illetve 1949. év végéig itt teljesített szolgálatot. Majd egy, az MHBK közreműködésével kiprovokált verekedésbe keveredett, ami nagyon megnehezítette a helyzetét Ausztriában. Ezt követően – hogy helyzete rendeződjön – érdekből csatlakozott az MHBK-hoz, beszerzett ügynökük lett, kiképzésben részesítették. Nem sokkal később átdobták Magyarországra, ahol azonnal jelentkezett az államvédelmi szerveknél. A magyar szervek is beszervezték, és visszafordították. Ennek a több helyen is rögzített verzióknak viszont ellentmond egy 1959-ből származó információ, amely szerint „Dunai” ügynököt már 1948 óta foglalkoztatta az állambiztonság. (ÁBTL 3.2.3. Mt-655/13. 27.) A magyar államvédelem szolgálatában 1951 októberéig tartózkodott Ausztriában, amikor is egy sikertelen kiemelési akció következtében dekonspirálódott, s azonnal haza kellett térnie.

¹³ ÁBTL 3.2.3. Mt-655/13. 27. Koordináló jelentés, 1959. december 28.

¹⁴ Az ügynök fedőnevének írásmódja a különböző dokumentumokban változó. Többnyire „Rónai”-ként szerepeltetik, de többször előfordul „Rónay” néven is. A bevezető tanulmányban, illetve a közölt forrásokban egységesen a „Rónai” alakot használom.

¹⁵ „Rónai” életrajzi adatai: ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 12-13. Javaslat, 1957. február 1., illetve ÁBTL 3.1.5. O-13972. 139-142. Határozat az operatív nyilvántartásba vételről, 1966. május 13., ÁBTL 3.1.5. O-13972. Jelentés, 1964. április 14. 143-146.

¹⁶ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 13. Javaslat, 1957. február 1.

¹⁷ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 16-19. Megbízás, 1957. március 18.

¹⁸ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 16. Megbízás, 1957. március 18.

¹⁹ ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 16. Megbízás, 1957. március 18.

²⁰ A település nevének írásmódja nem egyértelmű. „Rónai” a kötőjeles, Solbad-Hall alakot használta, másutt egyszerűen Solbad Hall-ként szerepel. Jelenlegi elnevezése Hall in Tirol (Tirol tartomány, Ausztria).

²¹ Az irat alján levő aláírások tanúsága szerint „Rónai” ezt a javaslatát, az „Acél” fedőnevet viselő ügynökkel közösen készítette. Köszönettel tartozom Sz. Kovács Évának, aki felhívta a figyelmemet, hogy „Acél” „Rónaival”, és az ezekben az iratokban nem szereplő „Szirom”-mal együtt volt tagja a Zákó András „kiemelésére” létrejött hármastagú csoportnak.

²² A jelentés szövegéből nem derül ki Major százados keresztneve, s mivel más forrásokból sem sikerült teljes bizonyossággal megállapítanom, így azt nem közlöm.

²³ ÁBTL 3.1.5. O-13972. 145. Jelentés, 1964. április 14.

²⁴ ÁBTL 2.2.1. II/13.3./13

²⁵ Nagymarton

²⁶ Helyesen Wiesen, azaz Rétfalu.

²⁷ Helyesen Bad Sauerbrunn, azaz Savanyúkút.

²⁸ Bécsújhely

²⁹ Helyesen Amraser See strasse.

³⁰ Helyesen Wörgl.

³¹ Jobbágyújfalu

³² A település nevének további része olvashatatlan az eredeti szövegben. Talán Siget in der Wart, azaz Órisziget községről van szó.

³³ Márcfalva

³⁴ Lásd az 1. sz. dokumentumot.

³⁵ Hungerburg, vagy más néven Hoch-Innsbruck. Városrész Innsbruckban.

³⁶ Rum. Falu Innsbruck közelében.

³⁷ Dörfliner falu ma nem található a térképeken. Absam után, Salzburg irányába a következő település: Mils és Baumkirchen, illetve St. Martin és Gnadewald.

³⁸ Helyesen Bettelwurf.

³⁹ igazolvány

⁴⁰ Kisváros Ausztriában, Burgenland tartományban, magyar neve: Németújvár.

⁴¹ Helyesen Braun Hobby. Korabeli vaku márkajelzése.

⁴² Helyesen Herzog Friedrich strasse.

⁴³ Helyesen Maria Theresien strasse.

⁴⁴ A helyszínrajz megtalálható az ÁBTL 3.2.2. T-2/3. 77/2. és a 77/3. oldalán, azonban itt nem közlöm.

⁴⁵ Lásd a 2. sz. dokumentumot.